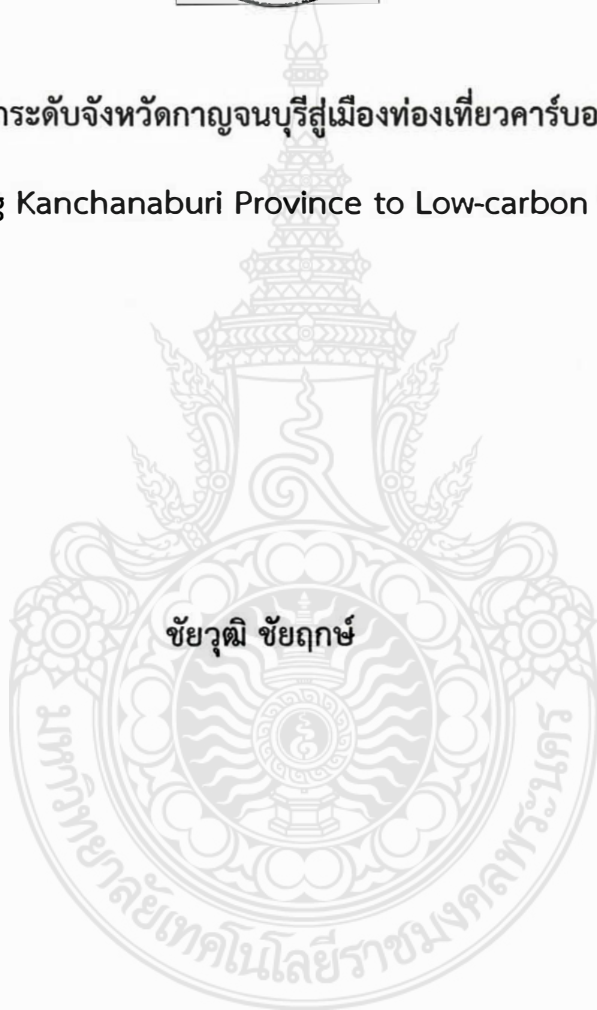

การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

Enhancing Kanchanaburi Province to Low-carbon Tourism

ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

Enhancing Kanchanaburi Province to Low-carbon Tourism

ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

เรื่อง: การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ
ผู้วิจัย: ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ปีงบประมาณ 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” และเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การวิจัยนี้เป็นแบบปริมาณ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐที่มีความเกี่ยวเนื่องในระดับการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ 4 แนวทาง คือ 1)แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมแบบคาร์บอนต่ำ 2)แนวทางการสร้างความรู้ทางการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง 3)แนวทางการกำหนดมาตรการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 4)แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ”

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ, เครือข่ายความร่วมมือ

Title: Enhancing Kanchanaburi Province to Low-carbon Tourism
Author: Chaiwut Chairerk
 Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology
 Phra Nakhon
 Fiscal Year 2023

ABSTRACT

The research aims to investigate the context of low carbon tourism in Kanchanaburi Province, with the objective of establishing a collaborative network called "Kanchanaburi: Low Carbon Tourism City" and providing development guidelines for transitioning the province into a low carbon tourism destination. This study adopts a quantitative research approach and qualitative research methodology. The researchers identified three key informant groups: tourism business operators in the area, experts in low carbon tourism, and high-level government officials involved in tourism strategic planning.

Research findings propose four development strategies for Kanchanaburi Province towards becoming a low carbon tourism destination:

- 1) Low carbon tourism activity planning strategy
- 2) Low carbon tourism knowledge dissemination strategy for stakeholders
- 3) Low carbon tourism promotion policy formulation strategy
- 4) Collaborative network establishment strategy for "Kanchanaburi: Low Carbon Tourism City"

Keywords: Tourism, Low Carbon Tourism, Collaborative Network

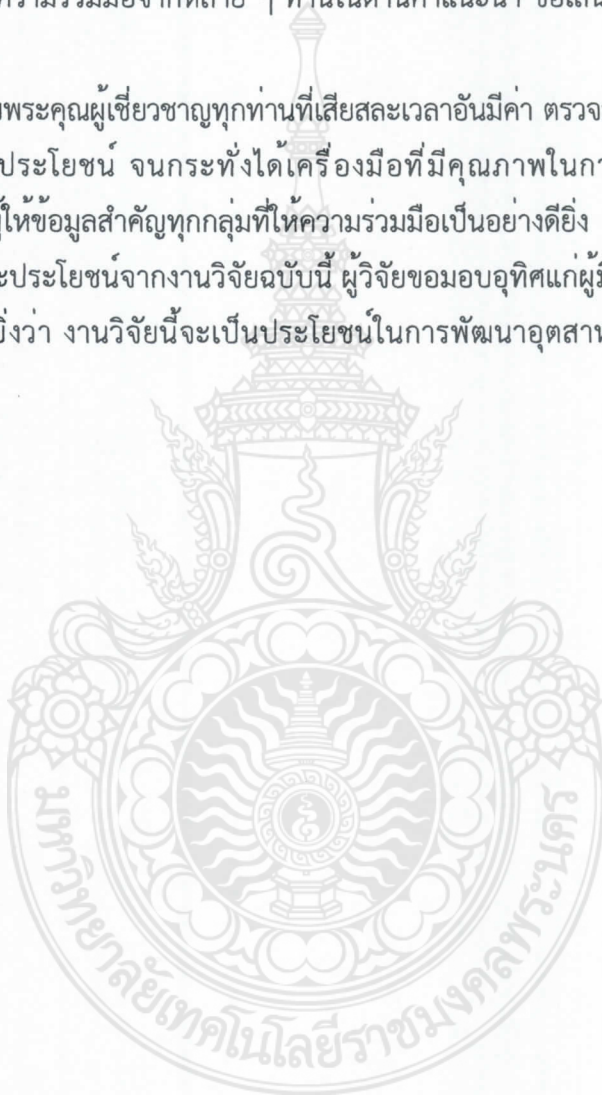
กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ท่านในด้านคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และข้อมูลที่สำคัญในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่า ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ จนกระทั่งได้เครื่องมือที่มีคุณภาพในการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่มที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

คุณค่า และประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบอุทิศแก่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยต่อไป

ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
ผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ช
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
กรอบแนวความคิดในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
บทเรียนจากเมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ.....	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย.....	17
แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาย่างยั่งยืน.....	18
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	22
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคาร์บอนและก๊าซเรือนกระจก.....	27
ข้อมูลบริบททางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย	56

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์การวิจัย.....	58
สรุปผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	58
จุดเด่น จุดขาย ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี.....	59
สถานการณ์ด้านมลภาวะทางอากาศจากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี	59
บทบาทในการกำหนดแนวทางให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวแบบ คาร์บอนต่ำ.....	60
มาตรการใดบ้างที่ส่งผลให้กาญจนบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ	60
แนวทางการลดคาร์บอนจากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี.....	61
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมือง ท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ	62
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	63
สรุปผลบริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี	64
สรุปผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ.....	64
สรุปผลการกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยว คาร์บอนต่ำ.....	64
อภิปรายผลการวิจัย.....	65
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม.....	66
ประวัติผู้วิจัย.....	71

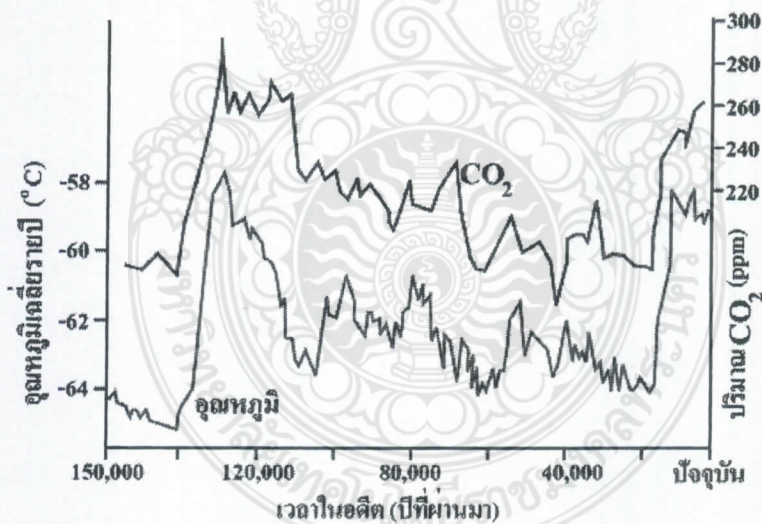
สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิและปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์....	1
2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
3 แสดงแผนที่จังหวัดกาญจนบุรี.....	29
4 แสดงสะพานข้ามแม่น้ำแคว.....	32
5 แสดงสะพานมอญ.....	36
6 แสดงน้ำตกเอราวัณ.....	38
7 แสดงน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น.....	40
8 แสดงเขาช้างเผือก.....	42
9 แสดงวัดถ้ำเสือ.....	44
10 แสดงวัดวังแก้วเวการาม.....	46
11 แสดงทางรถไฟสายมรณะ.....	47
12 แสดงอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ เขาช้างเผือก.....	48
13 แสดงพิพิธภัณฑ์รถจักรยานยนต์โล่วเฮงหมง.....	49
22 แสดงเมืองมัลลิกา.....	52

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รายงานจากโครงการ Copernicus Climate Change Service (C3S) ของสหภาพยุโรป พบว่า อุณหภูมิโลกเฉลี่ยในปี 2021 อยู่ที่ 1.1-1.2 Kate Abnett (2022) ทั้งนี้กระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวก็ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆ กับโลกมากมาย เช่น เกิดสภาวะธารน้ำแข็งละลาย ชั้นดินเยือกแข็งอุ่นขึ้น น้ำทะเลสูงขึ้น อุณหภูมิของน้ำทะเลสูงขึ้น ระบบนิเวศต่างๆ ในโลกเกิดการเปลี่ยนแปลง รวมไปถึงภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พายุ ไฟป่า น้ำท่วม เป็นต้น ทั้งนี้สาเหตุหลักเนื่องจากสภาวะก๊าซเรือนกระจก ซึ่งประกอบด้วยก๊าซ 7 ชนิด คือ คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) มีเทน (CH₄) ไนตรัสออกไซด์ (N₂O) ก๊าซไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน (HFCs) ก๊าซเพอร์ฟลูออโรคาร์บอน (PFCs) ก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ (SF₆) และก๊าซไนโตรเจนไดรฟลูออไรด์ (NF₆) โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นสาเหตุหลักมากกว่าก๊าซชนิดอื่น ในปี 2564 ระดับของคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศสูงถึง 414.3 ส่วนต่อล้าน และมีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างอุณหภูมิและปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ โดยลักษณะของกราฟ การเพิ่มและการลดสอดคล้องกันอย่างปฏิเสธไม่ได้

ภาพที่ 1 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิและปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
ที่มา ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์โลกและดาราศาสตร์

การท่องเที่ยว เป็นอีกหนึ่งในหลายกิจกรรมที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา มีประมาณการณ์การเกิดภาวะเรือนกระจกจากการท่องเที่ยวใน 160 ประเทศพบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้น ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ราวๆ 4.5 กิกะตัน หรือประมาณ 4,500 ล้าน

ต้นในแต่ละปี คิดเป็น 8% ของก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยสู่บรรยากาศโลก (Manfred Lenzen et al., 2018) ถือได้ว่า การท่องเที่ยว มีส่วนทำให้เกิดภาวะโลกร้อนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่เพียงประสงค์ต่อโลกตามมา สำหรับในประเทศไทยนั้น จากการศึกษาของ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2560) พบว่า จากประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์พบว่ากิจกรรมในการท่องเที่ยวที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด คือพาหนะในการเดินทางระหว่างประเทศ ร้อยละ 61.15 ในขณะที่คาร์บอนฟุตพริ้นท์ภายในประเทศ ส่วนใหญ่เกิดจากธุรกิจที่พัก ร้อยละ 37.10 รองลงมาคือการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว และการกำจัดขยะ โดยมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวรวมทั้งหมด 1,163.37 กิโลตันต่อปีเฉลี่ย 616.74 กิโลกรัมต่อนักท่องเที่ยว 1 คนต่อปี

จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดหลักทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย ข้อมูลล่าสุด ณ วันที่ 5 พฤษภาคม 2565 พบว่า กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้รายงานสถิตินักท่องเที่ยว ช่วง 3 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2565 (มกราคม – มีนาคม) พบว่า จังหวัดกาญจนบุรี มีนักท่องเที่ยวทั้งหมดมากถึง 2,780,777 คน เป็นอันดับ 2 ของประเทศไทย รองจากจังหวัดชลบุรี และมีรายได้จากการท่องเที่ยว ในช่วงเดียวกัน 5,168 ล้านบาท แต่ในด้านรายได้นับเป็นอันดับ 7 รองจากจังหวัดอื่นๆ อีก 6 จังหวัด ทั้งนี้ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า เมื่อจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจุดหมายทางการท่องเที่ยวหลัก ก็ย่อมเกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมายเช่นกัน และยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงข้อเท็จจริงเช่นเดียวกันที่ว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวสูง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมากมาย ก็ย่อมส่งผลให้เกิดปริมาณก๊าซเรือนกระจกเกิดขึ้นสูงขึ้นตามไปด้วย

จากการศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยว พบว่าความตระหนักต่อการท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2565 94% ของผู้เดินทางชาวไทยยืนยันว่า การเดินทางอย่างยั่งยืน เป็นสิ่งสำคัญ และ 75% ระบุว่าข่าวสารล่าสุดเกี่ยวกับสภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นั้น ส่งผลให้ตนตัดสินใจเลือกการเดินทางอย่างยั่งยืนมากขึ้น

และมีนักท่องเที่ยวถึง 90% จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ระบุว่ามีความตั้งใจที่จะเลือกที่พักอย่างยั่งยืน หากเป็นด้านการเดินทางนั้น พบว่า ระยะทางของจุดหมายที่ นักท่องเที่ยวชาวไทยก็ให้ความสำคัญกับรูปแบบการเดินทางที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน คือ นักท่องเที่ยว 27% เลือกที่จะเดินทางไปยังจุดหมายที่อยู่ใกล้บ้านมากขึ้นเพื่อลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ นักท่องเที่ยว 31% ระบุว่ามีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับระบบขนส่งสาธารณะและ/หรือตัวเลือกในการเช่าจักรยานในจุดหมายที่เลือกเดินทางไป นักท่องเที่ยว 22% เลือกที่จะเดินทางด้วยรถไฟแทนการใช้รถยนต์สำหรับระยะทางที่ไกล และทั้งนี้ นักท่องเที่ยวมากถึง 54% รู้สึกไม่ดีที่จะเดินทางโดยเครื่องบินไปยังจุดหมายปลายทาง เพราะผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การเดินทางโดยเครื่องบินทางอากาศนั้น ก่อให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงกว่าการเดินทางด้วยวิธีอื่น และสุดท้ายมีนักท่องเที่ยว 73% ที่หาข้อมูลเกี่ยวกับความยั่งยืนเมื่อมีแผนการเดินทางท่องเที่ยว (booking 2022) จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวเริ่มมีความ

ตระหนักและมองหากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ไม่ทำลายธรรมชาติ ทั้งในด้านทรัพยากร การท่องเที่ยวต่างๆ และผลที่อาจจะเกิดขึ้นกับโลกใบนี้ในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงสภาวะโลกร้อน ด้วยเช่นกัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การยกระดับจังหวัด กาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ซึ่งผลจากการศึกษาจะสามารถต่อยอดส่งผลต่อการลดปริมาณ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีปริมาณมากที่สุด อีกทั้งจะช่วยยกระดับการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว และเกิดความยั่งยืนทางการท่องเที่ยวได้ต่อไป โดยในการนี้ ได้มีการวางแผนการวิจัยแบบบูรณาการระหว่างกับคณะศิลปศาสตร์กับหน่วยงานภายนอกตามองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญ คือ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น และ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวม 5 โครงการวิจัย เป็นโครงการบูรณาการ ชื่อ “การยกระดับการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรีโดยการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ” เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ หากโครงการวิจัยทั้งหมดแล้วเสร็จผู้วิจัยจะทำการสรุปผลทั้งหมด เสนอต่อหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเกิดประโยชน์สูงสุดและนำไปใช้พัฒนาการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของพื้นที่ จังหวัดกาญจนบุรี ได้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ”
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ
4. เพื่อยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มุ่งเน้นสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” และเพื่อกำหนดแนวทางและยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ เท่านั้น

2. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้นในการวิจัย ดังนั้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จึงกำหนดเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ

และภาคเอกชนในพื้นที่ รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 25 คน (ผู้ว่าราชการจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัด กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ส่วนกลาง+กาญจนบุรี) องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ผู้ประกอบการภาคเอกชน ผู้และมีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

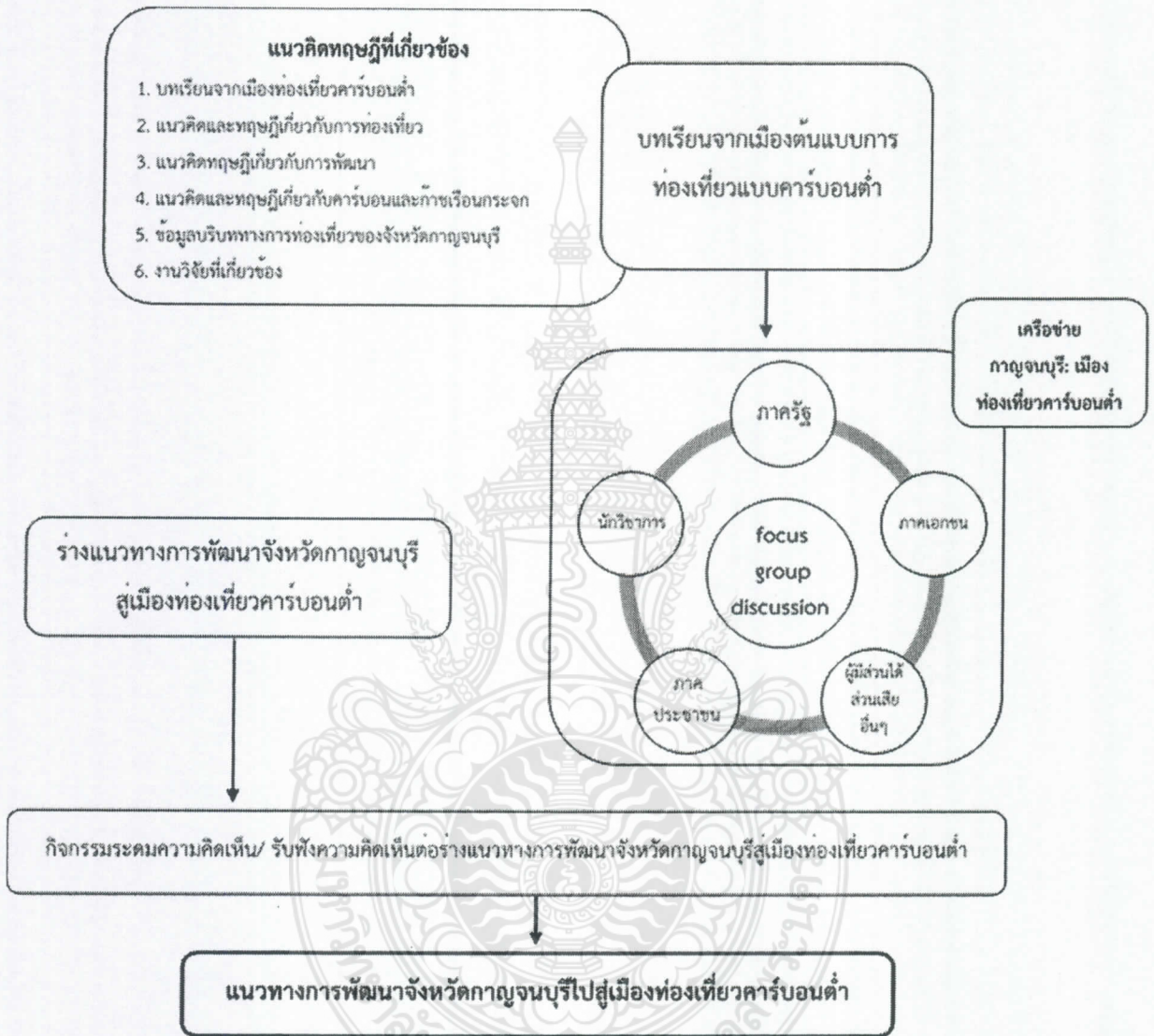
3. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ จะดำเนินการศึกษา ระหว่าง วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566 เท่านั้น

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้า เก็บข้อมูลภาคสนาม และการสำรวจภาคสนาม ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยของเรื่องนี้อย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ”
2. ได้แนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” หมายถึง กลุ่มความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี

การท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ หมายถึง กิจกรรมท่องเที่ยว ที่เป็นทางเลือกในการช่วยลดการปล่อยคาร์บอนให้น้อยลง เมื่อเทียบกับ การท่องเที่ยวแบบปกติ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ได้ทำการศึกษาตำรา เอกสาร บทเรียนจากเมืองต้นแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. บทเรียนจากเมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย
4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนายั่งยืน
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคาร์บอนและก๊าซเรือนกระจก
7. ข้อมูลบริบททางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บทเรียนจากเมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

1.1 หมู่เกาะช้าง เกาะหมาก

ในระดับโลก ต่างประเทศนั้น พบว่าในปัจจุบันหลายๆ ประเทศให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เช่น จีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น เป็นต้น ในส่วนของประเทศไทยนั้น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีความเด่นชัดที่สุด คือ หมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งนับได้ว่า เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของประเทศไทยให้กับพื้นที่อื่น หลายพื้นที่เลยทีเดียว โดยทางองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยร่วมกันวิจัย สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำขึ้นมา ได้แก่ บันจอร์ยานและพายเรือคายักที่เกาะหมาก, ปล่อยลุดเต่าลงทะเลที่เกาะขาม, ปลุกปะการังที่เกาะหวาย, ทำกิจกรรม Seed Bomb, ยิงเมล็ดพืชปลูกป่า, เล่นน้ำตกที่เกาะกูด และรับประทานอาหาร Low Carbon Menu เน้นการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบหลัก ซึ่งที่ผ่านมาทาง อพท. ได้เก็บผลการปล่อยคาร์บอน และพบว่าในทริปนั้นสามารถลดการปลดปล่อยคาร์บอนได้ถึง 56% เมื่อเทียบกับการท่องเที่ยวแบบปกติในพื้นที่ นอกจากนี้อีกสถานที่ ก็คือ เกาะหมาก ซึ่งทาง อพท. เองก็เข้าไปสนับสนุนผลักดัน จนได้มีข้อตกลงร่วมกัน ที่เรียกว่า ธรรมนูญเกาะหมาก 8 ข้อ เพื่อผลักดันให้เกาะหมากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการปล่อยคาร์บอนน้อยที่สุดของประเทศไทย

ธรรมนูญเกาะหมาก 8 ข้อ ประกอบไปด้วย

1. ไม่สนับสนุนให้เรือเฟอร์รีนำยานพาหนะของนักท่องเที่ยวข้ามมายังเกาะหมาก
2. รถจักรยานยนต์ให้เช่าต้องไม่เกิน 70% ของจำนวนห้องพักบนเกาะหมาก
3. ไม่สนับสนุนการใช้วัสดุจากโฟมหรือวัสดุที่ก่อให้เกิดมลพิษสำหรับใส่อาหาร
4. ห้ามทิ้งขยะ สิ่งปฏิกูล และของเหลือรับประทานลงในที่สาธารณะและแหล่งน้ำโดยเด็ดขาด
5. ไม่สนับสนุนให้ใช้สารเคมีที่มีสารตกค้างสูง
6. ห้ามส่งเสียงดัง กระทำการรบกวน หรือเป็นการเดือดร้อนในเวลา 22.00-07.00 น.
7. ไม่สนับสนุนกีฬาทางบกและทางทะเลที่ใช้เครื่องยนต์ที่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน
8. ห้ามนำ ห้ามเสพ ห้ามจำหน่ายสารเสพติดผิดกฎหมายทุกชนิดบนเกาะ

1.2 ชุมชนท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

บ้านถ้ำเสือ ชุมชนที่ได้รับการยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้เป็นชุมชนต้นแบบวัฒนธรรมการท่องเที่ยวแห่งแรกของไทย โดยคนในชุมชนร่วมกันกำหนดทิศทางของชุมชนตนเอง ว่า จะเป็นสังคมปลอดคาร์บอน (Zero Carbon) โดนการออกแบบกระบวนการกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินเท้าเข้าในชุมชน การรับประทานอาหารอินทรีย์ การทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์แบบคาร์บอนต่ำ หรือ กิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้การทำอาหารท้องถิ่น ยาถ้ำเสือ หรือ ยาจากผักกูด พืชท้องถิ่น โดยกระบวนการให้ความร้อนจากถ่านไม้ปลอดสารพิษที่เผาไหม้แบบบริสุทธิ์ เป็นต้น

1.3 ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด

ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด ชุมชนวิถีประมง ที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดทะเล ป่าชายเลน กิจกรรมท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มีการออกแบบไว้ที่นี่ จะเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ เช่น การเดินชมสะพานธรรมชาติไปตามป่าชายเลน, การดูนก ณ หอดูนก, การล่องเรือกับวิถีชาวประมง การถักกระดานเก็บหอยแครง การทำอบจากใบจาก จะเห็นได้ว่า ทุกกิจกรรมของชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด เป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติทั้งหมด

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Union of Official Travel Organization หรือ IUOTO) ปัจจุบันนี้เรียกว่าองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism

Organization หรือ WTO, 1963) ให้ความหมายว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามเป็นการเดินทาง ตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราวแต่ไม่ใช่เป็นการไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

ประการที่ 2 การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

ประการที่ 3 เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบานบันเทิงเริงรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่าง ๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

Mill (1990) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ปรีชา แดงโรจน์ (2544) ได้อ้างถึงคำนิยามการท่องเที่ยวขององค์การสหประชาชาติที่ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทาง และท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ไว้ว่า กิจกรรมที่มีเงื่อนไขเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยียน 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง และได้อธิบายเพิ่มเติมว่าวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวต้องมีขึ้นเพื่อการประกอบอาชีพ และไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่าง ดังต่อไปนี้

1. เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
2. เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
3. เพื่อการศึกษา
4. เพื่อการกีฬาและการบันเทิง
5. เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
6. เพื่องานอดิเรก
7. เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร
8. เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
9. เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ตามคำนิยามของสมาคมระหว่างประเทศแห่งความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว (International Association of Scientific Experts in Tourism: IASET) การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่ถาวรไปอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว และไม่ใช่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นการหาเงิน จากความหมายดังกล่าวทำให้การท่องเที่ยว ต้องมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางของผู้คนจากที่ที่เคยอยู่ถาวรไปยังที่สถานที่ต่าง ๆ
2. การท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนสำคัญหลัก 2 อย่าง คือ การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทาง และพักค้างคืน
3. การเดินทาง และการพักค้างคืนนั้นจะต้องไม่ใช่สถานที่อยู่หรือทำงานประจำ และในการทำกิจกรรมระหว่างพักจะต้องแตกต่างไปจากผู้คนในท้องถิ่นนั้น
4. การเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต้องเป็นการชั่วคราวในช่วงระยะเวลาสั้นโดยมีแผนจะเดินทางกลับภายใน 180 วัน
5. จุดหมายปลายทางที่เดินทางไปจะต้องเพื่อการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมเยือนเท่านั้นไม่ใช่เพื่อการอยู่ถาวรหรือการทำงาน

นิตา ชัชกุล (2550) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทาง จะต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการเป็นอย่างน้อย คือ การเดินทาง การพักผ่อน และการรับประทานอาหาร

วรรณ วทวณิช (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การที่คนเราเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และตลอดระยะเวลาเหล่านั้นได้มีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น การไปเที่ยวชมสถานที่สวยงาม หรือทัศนียภาพแปลก ๆ หรือเดินซื้อสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระยะเวลาในการท่องเที่ยวประเภทของการคมนาคม จำนวนสมาชิก หรือค่าใช้จ่าย เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การที่บุคคลเดินทางไปจากที่อยู่อาศัยถาวรไปยังสถานที่อื่น ๆ และไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของบุคคลจะต่างกันไป

2.2 วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึงแนวคิดของดักลาส ฟอสเตอร์ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวจะต่างกันไป 9 อย่าง คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด (Holiday-Mass Popular Individual)
2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม และศาสนา (Cultural Religion)
3. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational)
4. การท่องเที่ยวเพื่อกีฬาและความบันเทิง (Sport and Recreation)
5. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ และความสนใจพิเศษ (Historical and Special Interests)
6. การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก (Hobbies)

7. การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร (Visiting Friend/Relation)
8. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business)
9. การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา (Conference Congress)

เดวิดสัน (Davidson, 1995) ก็ได้อธิบายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวในเวลาว่างซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้
 - 1.1 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ
 - 1.2 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬา และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การล่องเรือ ล่องแพ ขี่ม้า
 - 1.3 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย
2. การท่องเที่ยวเพื่อติดต่อทางด้านพาณิชย์
 - 2.1 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อติดต่อทางด้านธุรกิจการค้า เช่น การเยี่ยมชมสินค้าต่อรองและซื้อสินค้าต่าง ๆ
 - 2.2 เป็นการท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนาหรือ จัดแสดงนิทรรศการ
3. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ เช่น การบำบัดรักษาโรค เกี่ยวกับสุขภาพ และ ศาสนกิจ ฯลฯ

2.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติว่า เป็นแหล่งที่มีจุดเด่นเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว (Nature Attractions) และตัดขาดจากโลกภายนอก (Solitude) ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่ได้สัมผัสที่บ้าน นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่า หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะมีทรัพยากรที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ความดึงดูดใจ เหล่านั้นอาจเป็นความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่ง แต่อาจไม่ใช่ว่าดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวประเภทอื่น ดังนั้น สภาพทรัพยากรจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว นอกจากความดึงดูดใจในทรัพยากรแล้ว ในบางพื้นที่ยังมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวจึงหมายถึงศักยภาพในการประกอบกิจกรรมของนักท่องเที่ยวด้วย โดยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Nature Destination) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Destination) ซึ่งรวมเอาแหล่งท่องเที่ยวด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Historical, Archaeological and Regions Destination) และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และประเพณี (Art, Culture and Traditional Destinations) เข้าไว้ด้วยกัน

พยอม ธรรมบุตร (2546) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่ การขนส่ง การคมนาคมที่ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวกับสนามบิน ตัวเมือง สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ รวมถึงคุณภาพของโครงสร้าง พื้นฐานของพื้นที่ ได้แก่ ถนน ทางหลวง เครือข่ายคมนาคม

2. ที่พักแรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งต้อง ค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 คืน ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท บริการอาหาร และเครื่องดื่ม Home Stay ฯลฯ

3. แหล่งท่องเที่ยวเป็นหัวใจขององค์ประกอบการท่องเที่ยว เพราะเป็นสถานที่ที่ ดึงดูดนักท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม หรืองานมหกรรม ประเพณี ท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนเจ้าของบ้าน

4. กิจกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งแสวงหาประสบการณ์จึง จำเป็น ต้องมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เช่นการ ดำนา การเกี่ยวข้าว การจับปลา การกรีดยาง การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) การท่องเที่ยวเป็น กระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล ซึ่ง กันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวจึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อย และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้หากจะพิจารณาถึงความหมายขององค์ประกอบของการ ท่องเที่ยวในด้านธุรกิจ จะพบว่า ประกอบด้วยธุรกิจมากมาย โดยสามารถแยกได้เป็น 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวโดยตรง คือ ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจ ภัตตาคาร และธุรกิจนำเที่ยว

2. ธุรกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยว คือ ธุรกิจที่ช่วยเหลือให้นักท่องเที่ยวได้รับความ สะดวกสบาย ได้รับความรู้ และความพึงพอใจสูงสุด ธุรกิจเหล่านี้จะช่วยให้การท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่ หลากหลายขึ้น ได้แก่ ธุรกิจบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ

3. ธุรกิจการค้าและบริการอื่น ๆ เช่น สถานีบริการน้ำมัน ร้านขายของชำ ร้านขายเสื้อผ้า ร้านขายอุปกรณ์กีฬา ธุรกิจพยาบาล ธุรกิจกลุ่มนี้มุ่งตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั่วไป รวมถึง นักท่องเที่ยวด้วย ทำให้การบริการของนักท่องเที่ยวสมบูรณ์แบบ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.4 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวนอกจากนี้ ทรัพยากรท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นสิ่งดึงดูดใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหลักที่นักท่องเที่ยวนำมาพิจารณาตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ
2. เป็นที่มาของรายได้ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใด ๆ คนในพื้นที่นั้น ๆ ก็จะมีอาชีพ และมีรายได้จากการจัดการธุรกิจ และบริการให้กับนักท่องเที่ยว ภาครัฐเองก็สามารถเก็บภาษีอากรจากการค้า และภาษีเงินได้ และท้ายที่สุดเงินจำนวนนี้ก็จะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศต่อไป
3. ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต และทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรัพยากรท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนผ่อนคลายจากภาวะจำเจ ความตึงเครียดจากการทำงาน ทำให้ประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ ส่งผลต่อสุขภาพจิต สุขภาพกาย
4. สร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักย่อมจะนำมาซึ่งความภูมิใจของตนในพื้นที่ เช่น ประเทศไทยได้รับคำชมอย่างสม่ำเสมอในเรื่องเป็นประเทศที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม นำความภาคภูมิใจมาสู่คนไทย
5. สะท้อนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาบรรพชน ทรัพยากรท่องเที่ยวจำนวนมากไม่น้อยที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของบรรพชน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่ประณีตงดงามของไทย
6. ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ และพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ มักจะได้รับการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และมีระบบการจัดการนำไปใช้อย่างระมัดระวัง และคงคุณค่าให้อยู่สืบไป

2.5 ประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหลัก ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนแต่ละกลุ่มจะเดินทางเยี่ยมชมเยือนแหล่งท่องเที่ยวตามประเภทที่ตนเองชื่นชอบ เราอาจแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยวออกได้ 7 ประเภท คือ

1. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามแหล่งที่ตั้งตามจุดสนใจ สามารถจำแนกได้ 2 ประเภทย่อย คือ

1.1 แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่เป็นจุด ๆ เป็นประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่เป็นจุด ๆ อาจใกล้หรือไกลกันก็ได้ แต่มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่จุดหนึ่ง จากจุดศูนย์กลางนักท่องเที่ยวอาจเดินทางไปยังจุดนั้น ๆ ได้

1.2 แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่กระจาย เป็นประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายไปในที่ต่าง ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวชายทะเลที่กระจายไปตามเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณชายทะเล เป็นต้น

2. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะการเกิด แบ่งได้ 2 ประเภทย่อย คือ

2.1 แหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตามสถานที่ที่มีภูมิอากาศเหมาะสม เช่น ทะเล หุบเขา ริมแม่น้ำ สัตว์ป่า เกาะแก่ง น้ำตก บ่อน้ำร้อน อุทยาน เป็นต้น

2.2 แหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ สถานที่ และสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม เป็นต้น

3. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะกิจกรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องกระทำกิจกรรมเมื่ออยู่ ณ ที่นั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ประเภทย่อย คือ

3.1 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวโบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นต้น

3.2 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อศาสนา ได้แก่ สถานที่ที่มีปูชนียสถานสำคัญทางศาสนาซึ่งมีผู้ไปประกอบพิธีทางศาสนาหรือแสวงหาความสงบทางใจ

3.3 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน และสุขภาพ ได้แก่ สถานบำบัดรักษา และพักผ่อนสุขภาพให้แข็งแรง

3.4 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนาน และการผจญภัย ได้แก่ การเดินป่า การล่องแพ การขี่ช้าง การดำน้ำ การปีนเขา เป็นต้น

3.5 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา ได้แก่ ศูนย์กีฬา สนามกีฬาหรือสถานที่ที่มีการแข่งขันกีฬานานาชาติ ๆ หรือมีการแข่งขันกีฬาระดับโลก เป็นต้น

4. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะความเป็นเจ้าของ อาจแบ่งได้ 2 ประเภทย่อย คือ

4.1 แหล่งท่องเที่ยวที่รัฐบาลเป็นเจ้าของ ได้แก่ วัดวาอาราม อุทยานแห่งชาติ อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นต้น

4.2 แหล่งท่องเที่ยวที่เอกชนเป็นเจ้าของ ได้แก่ สวนสนุก ศูนย์การค้า รีสอร์ท เป็นต้น

5. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะของนักท่องเที่ยว อาจแบ่งได้ 3 ประเภทย่อย คือ

5.1 แหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวภายในจังหวัดเดินทางไปเยี่ยมชม

5.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่นเดินทางไปเยี่ยมชม

5.3 แหล่งท่องเที่ยวนานาชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นเดินทางไปเยี่ยมชม

6. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะของการพัฒนา อาจแบ่งได้ 3 ประเภทย่อย คือ

6.1 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีสภาพดั้งเดิมปราศจากการดัดแปลง เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สันโดษ ซึ่งอยู่ไกลชุมชน คุณค่าอยู่ที่ความอุดมสมบูรณ์เป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสกับธรรมชาติ และได้รับความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติ

6.2 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการดัดแปลงปรุงแต่ง แต่ยังรักษาสภาพตามธรรมชาติไว้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กึ่งสันโดษ ซึ่งมีการปรุงแต่งเพื่อความสะดวกในการเข้าถึง และเพิ่มความสามารถในการรองรับ คุณค่าต่อผู้มาเยี่ยมชมอยู่ที่การได้สัมผัสกับธรรมชาติในระดับภายนอก และได้รับความสะดวกในการเยี่ยมชม

6.3 แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีต่อการดัดแปลงก่อสร้างเพิ่มเติมเป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่ธรรมชาติที่มีการพัฒนาแล้ว ซึ่งมีการจัดกิจกรรมตอบสนองความต้องการของผู้เยี่ยมชม มีสิ่งอำนวยความสะดวกเต็มรูปแบบ คุณค่าต่อผู้มาเยือนอยู่ที่การได้พักผ่อนในสภาพธรรมชาติ แต่ได้รับความสะดวกสบายอย่างครบถ้วน

7. การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

7.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวประเภทภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยวประเภททิวทัศน์สวยงาม แหล่งท่องเที่ยวประเภทสัตว์ป่า และแหล่งท่องเที่ยวประเภทสัตว์ทะเล

7.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีต และได้สร้างเสริมในสมัยปัจจุบัน ประกอบด้วย โบราณสถาน และโบราณวัตถุ

7.3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา โดยจัดแบ่งเป็นประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเภทประเพณี และประเภทกิจกรรม

กล่าวโดยสรุปแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวที่ดีควรมีสิ่งดึงดูดใจ ซึ่งโดยหลักแล้วจะต้องมีครบ 4 ด้าน คือ

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากสถานที่ และเหตุการณ์ ซึ่งอาจจะเกิดได้ทั้งจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น โดยสามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็น

พื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยว และสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่ธรรมชาติให้มา (Natural Attraction Factors) คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปเที่ยวในพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่า และชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นแล้วสามารถดึงดูดใจให้มนุษย์ไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณ เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) การอำนวยความสะดวก และบริการต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงยังสถานที่ดังกล่าวแล้ว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่่านักท่องเที่ยวยามเดินทางห่างไกลจากบ้าน ต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิตต้องการที่พัก อาหาร การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เกสต์เฮาส์ สิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ การบริโภคจึงต้องมีร้านอาหาร บริการสำหรับนักท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด ตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยวก็ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจะมีไว้บริการให้กับนักท่องเที่ยว

3. ที่พักแรม (Accommodation) ที่พักเป็นสำคัญในการเดินทาง นักท่องเที่ยวอาจพักกับญาติหรือเพื่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการที่พัก ซึ่งต้องเช่าอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยวที่พักอาจมีหลายประเภท เช่น โรงแรม รีสอร์ท (Resort) เกสต์เฮาส์ (Guest House) หรือที่พักลักษณะอื่น ๆ

4. การเข้าถึง (Accessibility) การท่องเที่ยวเกิดจากการที่ประชาชนต้องการเดินทางไปสู่สถานที่ซึ่งมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ภูมิอากาศ และภูมิประเทศเพื่อสัมผัสสิ่งที่แปลกออกไปจากประสบการณ์เดิม ดังนั้น การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวด้วยความรวดเร็ว สะดวกสบาย และปลอดภัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้โดยการคมนาคมขนส่งในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางเรือ หรือทางอากาศ ความหลากหลายของการเดินทางเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ คือ การต้อนรับ (Hospitality) ซึ่งการต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป การต้อนรับเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกลับไปยังสถานที่เดิมความประทับใจที่เขาได้รับเกิดจากการต้อนรับของ

ประชาชน หรือพนักงานหรือบริการในพื้นที่มากกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น พื้นที่ใดเป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว

3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

3.3 ความหมายของเครือข่าย

กุลทัต หงษ์ขยางกูร (มปป) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายไว้ว่า คือ การเชื่อมโยงของคน กลุ่มของคน หรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ ที่จะทำการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ในทางสังคมวิทยาเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) ที่แตกต่างจากกลุ่ม โดย “กลุ่ม” จะมีขอบเขตชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มีโครงสร้างทางสังคม แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายมีความเป็นอิสระไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคนหรือกลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอ ๆ กัน รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มหรือองค์กรมาก สมาชิกในเครือข่ายเป็นไปใน 3 ลักษณะ คือ

1. บั๊จเจก (individual) หมายถึง สมาชิกที่เป็นตัวบุคคลไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ รองรับ บุคคลอาจมีศักยภาพ และความสัมพันธ์ที่กว้างขวางแตกต่างกัน
2. จุดประสานหรือองค์กรประสาน (node) หมายถึง สมาชิกที่เป็นกลุ่ม องค์กรหรือสถาบันที่มีศักยภาพในการจัดการประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่นๆ
3. เครือข่าย (network) หมายถึง สมาชิกที่มีเครือข่ายย่อย ๆ อยู่ข้างหลังและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ตามจังหวะ โอกาสและประเด็นที่สนใจ แนวคิดหลัก ๆ ในเครือข่ายทางสังคม อธิบายถึงการสร้างความร่วมมือใน 2 แนวคิดสำคัญ คือแนวคิดความคล้ายคลึง (Homophily) และแนวคิดความใกล้ชิด (Propinquity)

แนวคิดความคล้ายคลึง ถูกอธิบายไว้ว่าภายใต้เงื่อนไขอื่นที่เหมือนกัน บุคคลชอบจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีคุณลักษณะที่คล้ายกัน โดยอาจเป็นความคล้ายกันในประสบการณ์เดิม ปรัชญาวิชาชีพ พื้นฐานสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ถิ่นฐานเดิม เพศ ระดับการศึกษา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม เช่น คนหรือสมาชิกในสังคมที่มีพื้นฐานเหมือนกันหรือคล้าย ๆ กันมักจะคบหาสมาคม สูงส่งจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน

และแนวคิดความใกล้ชิด อธิบายว่าภายใต้เงื่อนไขอื่นที่คงที่ บุคคลชอบที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่มีระยะทางใกล้ชิดกัน (รักแท้แพ้ใกล้ชิด)

4. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (World Commission on Environment and Development, 2550) ได้ให้คำนิยามของคำว่าพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ใน Brundtland Report ไว้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเอง

การพัฒนาที่ยั่งยืน รวมความถึงการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้าน อย่างเป็นองค์รวม

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเรื่องที่ไกลกว่าเพียงแค่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ และสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ โดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมา และยังทำกันอยู่หลายแห่ง สิ่งที่ถูกต้อนั้นต้องให้คนกับธรรมชาติอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน อยู่ดีกินดี และอยู่เย็นเป็นสุข

4.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความยั่งยืนในความหมายของ Oxford English Dictionary คือ สามารถที่จะดำรงอยู่ได้ คือ การรักษาบุคคล ชุมชน ฯลฯ ไม่ให้ล่มสลายหรือรักษาให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ รากทางภาษาของคำนี้มี ความหมายว่า พิทักษ์

World Bank (1987) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ แนวคิดที่รวบรวมความพึงพอใจของทุกระดับด้านการเจริญเติบโตอย่างมั่นคง การบรรเทาความยากจน และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์ (2544) กล่าวว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การพัฒนาที่ก่อให้เกิดทรัพยากรสินทรัพย์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ ทุนธรรมชาติ ทุนฝีมือมนุษย์ ทุนสังคม และทุนมนุษย์ ในการพัฒนานั้นทรัพยากรสินทรัพย์ทั้ง 4 ประการต้องอยู่คงที่ หรือเพิ่มขึ้นจนนำไปสู่ความยั่งยืน

อนุช อาภาภิรม (2545) ได้นิยามให้ความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในแง่มุมทางเศรษฐกิจว่า เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชากร และการค้า โดยไม่ลดทอนความสามารถในการรองรับชีวิตของสิ่งแวดล้อมสำหรับคนรุ่นอนาคตหรือการพัฒนาที่ตอบสนองคุณภาพชีวิตของมนุษย์สูงสุดในคนรุ่นปัจจุบันที่ไม่เสื่อมถอยลงในคนรุ่นต่อไป กล่าวซ้ำความกัน การพัฒนาอย่างยั่งยืนก็คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาอย่างยั่งยืนอาจจะต้องการทฤษฎี และแบบจำลองจำนวนมากไม่ใช่อาศัยเพียงทฤษฎีหนึ่ง คำตอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนอาจอยู่ที่ความหลากหลายหรือพหุลักษณะ (Pluralism) ซึ่งต้องการวิธีการศึกษา และการเข้าใจปัญหาอย่าง

หลากหลาย การยอมรับความจริงว่า โลกมีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง การยอมรับความสัมพันธ์ทางสังคมหลายรูปแบบ การมีวัฒนธรรมย่อยจำนวนมาก มีอัตลักษณ์ และตัวตนหลากหลาย การยอมรับความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม และการตัดสินใจทางการเมือง เป็นต้น ในแต่ละประเทศที่ต่างกันไปทำนองเดียวกับระบบนิเวศที่ยิ่งอุดมสมบูรณ์ก็ยิ่งมีความหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ไว้หลายประการ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2543) ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้สั้น ๆ คือ การพัฒนาที่อยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ

พระธรรมปิฎก (2539) ได้อธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดเป็นอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้เกิดกิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

วิภาดา ระหา (2550) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาที่บรรลุเป้าหมายอย่างมีเหตุผลครอบคลุมการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมโดยเป็นการพัฒนาที่ไม่ไปทำลายสมรรถภาพของการผลิตของประชากรในรุ่นต่อไป

ดังนั้น จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศไปด้วยกัน โดยไม่ทำลายหรือเสื่อมสลายลงหรือกระทบกับการใช้ประโยชน์ของประชากรในรุ่นต่อ ๆ ไป

นอกจากนี้ประเทศไทยได้จัดทำข้อเสนอของในการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการอนุวัติ ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่า “การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในบริบทไทย ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้าน อย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน”

ไพรัช เดชะรินทร์ (2516) ได้กล่าวถึงทฤษฎี และแนวทางการพัฒนาไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) เป็นการพัฒนาสังคมอุตสาหกรรม และการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยแบบตะวันตก เน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจ และมุ่งหวังที่จะให้การเจริญเติบโตนั้นแพร่กระจายไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคม

2. ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ภาวะเศรษฐกิจของสังคมด้วยการพัฒนาจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขการพึ่งพากับประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาแนวนี้นี้ คือ การปลดปล่อยพ้นจากการพึ่งพา

3. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน คนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา โดยมุ่งตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการมีคุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่ดี

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน มีลักษณะเป็นการพัฒนาในรูปแบบ ดังนี้

1. แบบบูรณาการ คือ การทำให้เกิดองค์รวม (Holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันอย่างครบองค์อย่างมีคุณภาพ

2. แบบพึ่งพาตนเอง คือ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาต้องช่วยกลุ่มคนที่ยากจนสุดให้พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ภายใต้พื้นฐานความพอเพียง (Self-Sufficient Economy) และไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม

3. แบบธรรมรัฐ (Good Governance) คือ การมีรัฐที่ดี มีประสิทธิภาพโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีประชาชนที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยส่งเสริมประชาคม (Civil Society)

แนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลายในรายงานปี พ.ศ. 2523 (ค.ศ.1980) ซึ่งร่วมกันจัดทำโดย สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program) และกองทุนโลกเพื่อธรรมชาติ (World Wide Fund for Nature) ในชื่อเรื่องยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก (Strategy for World Conservation) ในปี พ.ศ. 2526 สหประชาชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) เพื่อทำการศึกษาในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา อีกสี่ปีต่อมา คือ ในปี พ.ศ. 2530 คณะกรรมการดังกล่าวได้เผยแพร่เอกสารจากการศึกษาที่มีความสำคัญมากฉบับหนึ่ง ชื่อว่า “อนาคตของเราร่วมกัน (Our Common Future)” หรือที่เรียกว่า รายงานบรันด์แลนด์ (Brundtland Report) ตามชื่อของประธานคณะกรรมการ คือ นางโกรฮาร์ เล็ม บรันด์แลนด์ (Gro Harlem Brundtland) นายกรัฐมนตรีประเทศนอร์เวย์ขณะนั้น และสาระสำคัญของรายงานดังกล่าว คือ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยรายงานฉบับนี้ได้เรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย เปลี่ยนแปลงวิธีการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงข้อจำกัดของทรัพยากรทางธรรมชาติ และเห็นว่า มนุษยชาติสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นมาได้ ต่อมาในการประชุมสุดยอดระดับโลกในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2535 (ค.ศ.1992) ที่

มีชื่อทางการว่าการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล การพัฒนาอย่างยั่งยืนยังคงเป็นสาระสำคัญหลักของการประชุมนี้ รวมทั้งมีประเด็นปัญหาอื่นที่ได้นำเสนอเข้ามา ผลจากการประชุม ได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญ 5 ฉบับ คือ

1. ปฏิญญาริโอ ว่าด้วย สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา (The Rio Declaration on Environment and Development) ประกอบด้วย หลักการ 27 ประการ เกี่ยวกับสิทธิ และความรับผิดชอบของประชาชาติในการดำเนินงานพัฒนาเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

2. แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้บูรณาการเป้าหมายของการป้องกันสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเศรษฐกิจโดยมีพื้นฐานอยู่บนหลักการของชุมชนท้องถิ่น และตลาดเสรี แผนปฏิบัติการ 21 ทำให้เห็นว่าแนวความคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะกลายเป็นหลักการถาวรของสหประชาชาติ เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

3. คำแถลงเกี่ยวกับหลักการเรื่องป่าไม้ (Statement of Principles on Forests) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับป่าไม้ทุกประเภท หลักการนี้ได้นั้นถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของแต่ละประเทศ ภายใต้หลักการทั่วไปของการป้องกัน และการจัดการป่าไม้

4. กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UN Framework Convention on Climate Change) มีวัตถุประสงค์ที่จะรักษาระดับก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas) ในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่อากาศ เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงเพื่อใช้เป็นพลังงาน

5. อนุสัญญา ว่าด้วย ความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) อนุสัญญานี้มุ่งที่จะให้มีการสงวนรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของโลกไว้ โดยให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับเอาวิธีการที่จะป้องกัน และอนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดพันธุ์และระบบนิเวศ และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมกัน จากการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

โดยจากการประชุมในครั้งนั้นถือได้ว่า ทำให้ทั่วโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และได้ทำให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างมีแบบแผนและมีทิศทางชัดเจนขึ้นจากในอดีต

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ประกอบกับในการประชุมเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ตามระเบียบวาระที่ 21 (Agenda 21) มีการเรียกร้องให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการพัฒนาต่าง ๆ ให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร สิทธิของประชาชนในการมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร สิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่างโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง นอกจากนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ยังได้มุ่งเน้นให้เกิดความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย และแนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ในมุมมองที่กว้างว่า เป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนในการดำเนินการตัดสินใจในทุกระดับ และทุกรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของกระบวนการวางแผนที่มีการกำหนดรูปแบบแนวคิดการมีส่วนร่วม สัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือก การบริการ และการประเมินผลของแผนงาน และโครงการต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นอิทธิพลของประชาชนในการวางแผนต่อการวางแผน และดำเนินการกิจกรรม และการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรเพื่อการผลิต
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนต่อการวางแผน และดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ จะสร้างโอกาสด้านสังคม และเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับรายได้ การจ้างแรงงานและเพิ่มการกินดีอยู่ดี
3. การมีส่วนร่วมเป็นการตัดสินใจของประชาชนที่สนองต่อความต้องการในการที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองนำมาซึ่งการกระจายอำนาจทางการบริหาร และทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่น

องค์การอนามัยโลก (ม.ป.ป.) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

White (1982) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำ และทำอย่างไร

มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ ในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ยุพาพร รุ่งงาม (2545) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความก่อให้เกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมาร่วมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อผลประโยชน์ต่อการดำรงชีพในทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างศักดิ์สิทธิ์ในฐานะที่เป็นสมาชิกในสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาความรู้ และภูมิปัญญาเดิมซึ่งแสดงออกในการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวเอง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และคณะ (2548) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า การสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยใช้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ และมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมให้อยู่อย่างยั่งยืน

ดังนั้น จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลร่วมกันกระทำ ตัดสินใจ ก่อให้เกิดกิจกรรมหรือแนวทาง โดยมีการร่วมตัดสินใจอย่างอิสระภาพ เสมอ

ภาค และมีทิศทางที่เห็นพ้องต้องกันไปในทิศทางเดียวกัน โดยกิจกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม

5.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ไพรัช เดชะรินทร์ (2516) ได้สรุปหลักการ และแนวทางการพัฒนาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไว้ว่า

1. ต้องยึดหลักความต้องการ และปัญหาของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในรูปกลุ่ม เพื่อการสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน
3. ให้คำนึงขีดความสามารถของประชาชน ปลุกฝังให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ
4. กิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร วัฒนธรรมของชุมชน
5. การเริ่มต้นควรอาศัยผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ
6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิท พวงงาม (2545) ได้สรุปถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลรู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุน และปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน ถ้าหากการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความยากลำบาก

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย (2545) ยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. ชั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ชั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ชั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

5. ชั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินผลการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

Cohen and Norman (1980) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการใดบ้าง อย่างไร รวมไปถึงการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนปฏิบัติ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสละเวลา แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ และมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ดำเนินการ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ประโยชน์ทางด้านวัตถุ เช่น รายได้ ผลผลิต ทรัพยากรสิน ผลประโยชน์ทางด้านสังคม เช่น สิ่งของสาธารณะ โรงเรียน แม่น้ำลำคลอง ถนน ผลประโยชน์ทางด้านบุคคล เช่น การมีอำนาจ ชื่อเสียง การยอมรับจากสังคม การยอมรับนับถือตนเอง เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการวัดผลติดตาม เพื่อหาข้อดี และข้อเสีย เพื่อนำไปเป็นแนวทางการแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หากประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นนี้ จะทำให้เกิดพลังความคิดในการพัฒนาหรือนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้

ระดับของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ได้กล่าวว่า ระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่า แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

3.1 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

3.2 ตมมีน้ำหนัการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

3.3 ตมมีน้ำหนัการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

4. การส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้าน

อื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยได้แบ่งไว้ ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่า สิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหาเพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง

2.2 วางแผนแก้ไขปัญหานั้นเป็นเรื่อง ๆ

2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น

2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงาน และประเมินผลการดำเนินงาน

2.7 ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 46 และ 79 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการรับผิดชอบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ประชาชนทุกคนทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากร มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินงานวัฒนธรรมท้องถิ่น และเน้นการศึกษา และพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม หัตถกรรม และการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดรายได้เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554)

อนุสรณ์ สุวรรณสทิศกร (2529) ได้กล่าวถึงแนวทางการมีส่วนร่วมไว้ 4 ประการ คือ

1. ร่วมคิด คือ เข้าร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการ วิธีการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการได้ผลตามวัตถุประสงค์

2. ร่วมการวางแผน คือ เข้าร่วมในการวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัด และแก้ไขปัญหา

3. ร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือ เข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ
4. ร่วมติดตามประเมินผลโครงการ คือ เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วได้มีส่วนร่วมในการตรวจตรา และประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ

6. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคาร์บอนและก๊าซเรือนกระจก

6.1 ความหมายเกี่ยวกับคาร์บอนและก๊าซเรือนกระจก

ก๊าซเรือนกระจก คือ ก๊าซที่มีคุณสมบัติในการดูดซับคลื่นรังสีความร้อน หรือรังสีอินฟราเรดได้ดี เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) มีเทน (CH₄) ไนตรัสออกไซด์ (N₂O) ก๊าซไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน (HFCs) ก๊าซเพอร์ฟลูออโรคาร์บอน (PFCs) ก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ (SF₆) ก๊าซไนโตรเจนไดรฟลูออไรด์ (NF₆) เป็นต้น

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2564) ได้สรุปการเกิดก๊าซเรือนกระจกไว้อย่างน่าสนใจ ว่าเมื่อก๊าซซึ่งเมื่อเรือนกระจก ลอยขึ้นสู่บรรยากาศจะดูดซับความร้อนไว้ และถ้ามีปริมาณที่เหมาะสม จะรักษาอุณหภูมิโลกให้พอเหมาะสม แต่เมื่อก๊าซเหล่านี้มีปริมาณมากเกินไป จะส่งผลให้ชั้นบรรยากาศมีการกักเก็บรังสีความร้อนไว้มากขึ้นกว่าปกติ ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยของชั้นบรรยากาศ เพิ่มขึ้น ทำให้โลกมีอุณหภูมิร้อนมากขึ้นตามไป ก๊าซเหล่านี้เกิดได้จากหลายสาเหตุ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วก๊าซเรือนกระจกเกิดจากปรากฏการณ์หรือกระบวนการทางธรรมชาติและกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ โดยเฉพาะการเผาไหม้เชื้อเพลิง จึงทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ สะสมอยู่ในชั้นบรรยากาศมากที่สุด และก๊าซมีเทน ที่เกิดจากการย่อยสลายของสารอินทรีย์ ก๊าซเรือนกระจก นอกจากจะดูดความร้อนไว้ในบรรยากาศโลกแล้ว ยังไปทำลายชั้นโอโซนให้บางลง ซึ่งในชั้นโอโซนมีหน้าที่ในการกรองรังสีอันตราย คือ รังสียูวี

ก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ ได้แก่

1. ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์(CO₂)
2. ก๊าซมีเทน (CH₄) เป็นก๊าซที่มีอยู่ในธรรมชาติ แต่ร้อยละ 60 ในบรรยากาศเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การกำจัดขยะด้วยวิธีฝังกลบ การเลี้ยงปศุสัตว์ มูลสัตว์ การเกษตร การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล การบำบัดน้ำเสีย และอุตสาหกรรมอื่น ๆ สามารถส่งผลกระทบทำให้เกิดสภาวะเรือนกระจกได้มากกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มากถึง 25 เท่า
3. ก๊าซไนตรัสออกไซด์(N₂O) เป็นก๊าซอีกชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีปริมาณเพิ่มขึ้นโดยประมาณร้อยละ 17 จากอุตสาหกรรมที่ใช้กรดไนตริก การปั๊ม การใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล รวมทั้งการเผาป่า
4. ก๊าซซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์(SF₆) เป็นก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากมนุษย์ มีคุณสมบัติไม่ละลายในน้ำแต่ละลายในตัวทำละลาย นิยมใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์

โดยเฉพาะในการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ และสวิตช์เกียร์ที่ใช้กับระบบไฟฟ้าแรงสูง สามารถส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดภาวะเรือนกระจกได้ มากกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ถึง 22,800 เท่า

5. ก๊าซเปอร์ฟลูออโรคาร์บอน (PFCs) และก๊าซไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน HFCs เป็นก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากมนุษย์เท่านั้น ซึ่งถูกนำมาใช้ในระบบทำความเย็นต่าง ๆ แทน ก๊าซคลอโรฟลูออโรคาร์บอน (CFCs)

6. ก๊าซไนโตรเจน ไตรฟลูออไรด์(NF3) เป็นก๊าซที่อยู่ในกระบวนการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือวงจรรขนาดเล็ก สามารถส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดภาวะเรือนกระจกได้มากกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากถึง17,200 เท่า

7. ไอน้ำ (H2O) เป็นก๊าซเรือนกระจกตามธรรมชาติ ซึ่งจะมีเพิ่มขึ้นหากบรรยากาศอบอุ่นขึ้น และแท้จริงแล้วก็เป็นผลกระทบต่อเนื่องมาจากก๊าซเรือนกระจกตัวอื่นๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นนั่นเอง ซึ่งไอน้ำที่มากขึ้นก็จะไปส่งเสริมให้ผลกระทบจากก๊าซเรือนกระจกชนิดอื่นรุนแรงขึ้นด้วย

7. ข้อมูลบริบททางการเมืองของจังหวัดกาญจนบุรี

7.1 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร (2020) ได้เสนอข้อมูลความเป็นมาของจังหวัดกาญจนบุรีไว้ว่า กาญจนบุรีเท่าที่มีการค้นพบหลักฐานนั้น ย้อนไปได้ถึงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมีการค้นพบเครื่องมือหินในบริเวณบ้านเก่า อำเภอเมืองฯ ล่วงมาถึงสมัยทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานคือซากโบราณสถานที่ตำบลปรังเผล อำเภอสังขละบุรี เป็นเจดีย์ลักษณะเดียวกับจุลประโทนเจดีย์ที่จังหวัดนครปฐม บ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี และเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี รวมทั้งค้นพบโบราณวัตถุ เช่น พระพิมพ์สมัยทวารวดีจำนวนมาก สืบเนื่องต่อมาถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 - 18 หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นพบคือ ปราสาทเมืองสิงห์ ซึ่งมีรูปแบบศิลปะแบบขอม สมัยบายนนอกจากนี้ กาญจนบุรียังปรากฏในพงศาวดารเหนือว่า กาญจนบุรีเป็นเมืองขึ้นของสุพรรณบุรีในสมัยสุโขทัย ครั้นมาถึงสมัยอยุธยา กาญจนบุรีก็มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญจนกระทั่งถึงสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการจัดรูปแบบการปกครองเป็นมณฑลเทศาภิบาล กาญจนบุรีถูกโอนมาขึ้นกับมณฑลราชบุรี และยกฐานะเป็นจังหวัดกาญจนบุรีในปี พ.ศ. 2467 เหตุการณ์ที่ทำให้กาญจนบุรีมีชื่อเสียงไปทั่วโลกคือ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นตัดสินใจสร้างทางรถไฟสายยุทธศาสตร์ จากชุมทางหนองปลาดุกในประเทศไทย ไปยังเมืองทันบูชายัตในเมียนมา โดยเกณฑ์เชลยศึกและแรงงานจำนวนมากมาเร่งสร้างทางรถไฟอย่างหามรุ่งหามค่ำ จนทำให้มีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ทั้งจากความเป็นอยู่ที่ยากแค้นและโรคภัยไข้เจ็บที่รุมเร้า ซึ่งภาพและเรื่องราวของความโหดร้ายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ปรากฏอยู่ในพิพิธภัณฑ์หลายแห่งในกาญจนบุรี

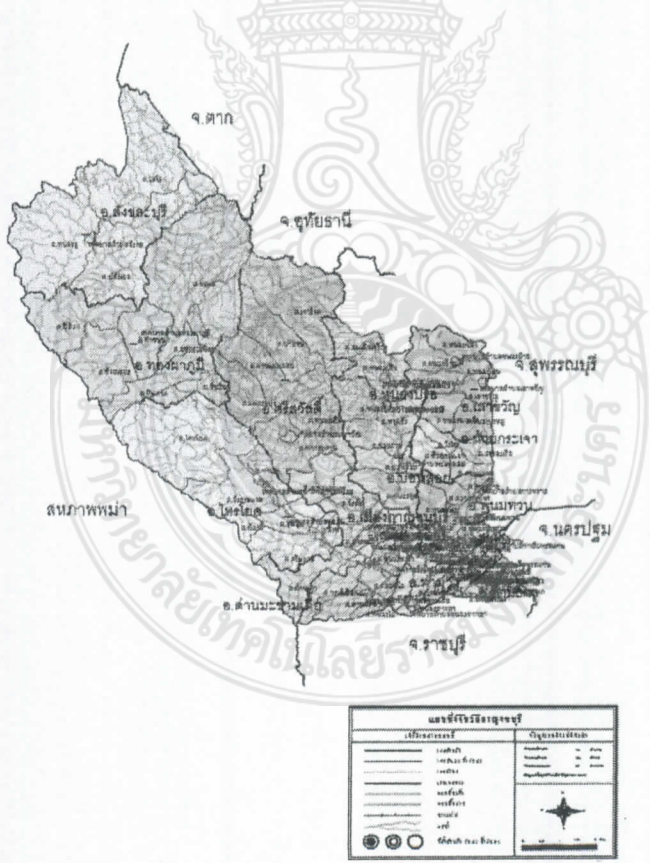
จังหวัดกาญจนบุรีมีขนาดเนื้อที่อันดับที่สามของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 19,480 ตารางกิโลเมตร มีประชากรอาศัยประมาณ 735,000 คน ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา มีทั้งป่าโปร่งและป่าเบญจพรรณและป่าดงดิบ มีแม่น้ำสองสายสำคัญคือ แม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำแควใหญ่

ลักษณะทางการปกครอง

ข้อมูลจาก สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี (2562) ระบุว่า จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล และ 921 หมู่บ้าน หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แยกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 27 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 95 แห่ง

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดตาก จังหวัดอุทัยธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ประเทศเมียนมา

ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี

(ที่มา : สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, 2562)

7.2 ประเพณีเทศกาลที่น่าสนใจ

งานวันอาบน้ำแร่แช่น้ำตก

จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายน บริเวณพุน้ำร้อนหินดาด หมู่ 5 ตำบลหินดาด อำเภอทองผาภูมิ ภายในงานมีกิจกรรมออกฐานผลิตผลและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร นิทรรศการการท่องเที่ยวของอำเภอทองผาภูมิ นักท่องเที่ยวจะได้อาบน้ำแร่ที่พุน้ำร้อนหินดาดและเที่ยวชมความงามของน้ำตกผาดาด

งานเทศกาลชาวเรือชาวแพ

จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนที่บริเวณถนนสองแคว ริมหน้าแม่น้ำเมืองกาญจนบุรี ภายในงานมีกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน การแสดงมหรสพลูกทุ่ง นิทรรศการทางวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลอง และการแข่งขันกีฬาทางน้ำประเภทต่างๆ อาทิ เรือยาว เรือเร็ว เจ็ตสกี เป็นต้น

งานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว

จัดขึ้นบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำแควเป็นประจำทุกปีช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนธันวาคม เพื่อรำลึกถึงความสำคัญของการสร้างทางรถไฟสายมรณะและสะพานข้ามแม่น้ำแคว ซึ่งเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการแสดงจุดเด่นของการแสดงคือ การระเบิดสะพาน นอกจากนี้ภายในงานชมการแสดงแสง สี เสียงด้วยเทคนิคไฟที่ยิ่งใหญ่อลังการ โดยจำลองเหตุการณ์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 (สงครามมหาเอเชียบูรพา) นอกจากนี้ยังได้ชมการประกวดนางงามสันติภาพ การจัดการแสดงทางวัฒนธรรมนิทรรศการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี และนิทรรศการจากส่วนราชการการแสดงคอนเสิร์ตจากศิลปินค่ายต่าง ๆ การออกร้านสุดยอดของดีเมืองกาญจนบุรี “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” และร้านค้าสินค้าอื่น ๆ อีกมากมาย (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2020)

ประเพณีสงกรานต์มอญ

ประเพณีสงกรานต์มอญของอำเภอสังขละบุรีเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวมอญในจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนที่อื่น ๆ เป็นงานทำบุญใหญ่ที่ต้องจัดขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี งานจะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 13 – 15 เมษายนของทุกปีที่บริเวณวัดวังแก้วเวการาม ชาวมอญจะมีแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าแบบมอญที่สวยงาม โดยช่วงเช้ามีการทำบุญใส่บาตรอย่างเนืองแน่นบนสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย และช่วงเย็นจะมีการชนทราย เพื่อนำไปก่อพระเจดีย์ทรายที่ลานหน้าเจดีย์พุทธคยา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านอย่างการเล่นส่บ้า และมีอาหารพื้นบ้านแบบมอญให้รับประทานอีกด้วย อีกทั้งในวันสงกรานต์เป็นไปตามแบบประเพณีของชาวมอญ เมื่อถึงเวลาสงกรานต์ผู้ชายจะพร้อมใจกันนอนเรียงต่อ ๆ กัน เพื่อให้พระเดินข้ามไป เชื่อว่าเป็นการเสริมสิริมงคลแก่ตัวเอง จากนั้นในช่วงเช้าของวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ยังมีพิธีแห่กองผ้าป่าและพิธียกฉัตรเจดีย์ทราย

ความยาวนานกิโลเมตร และเล่นสาดน้ำสงกรานต์ร่วมกันอย่างสนุกสนาน (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2020)

7.3 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี (2561) ได้เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของจังหวัดกาญจนบุรี ไว้ 7 แห่ง ดังนี้

1. สะพานข้ามแม่น้ำแคว

สะพานข้ามแม่น้ำแคว นักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติจำนวนมากแวะเวียนมาที่นี้ สะพานข้ามแม่น้ำแคว เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ตั้งอยู่ที่ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นสะพานที่สำคัญที่สุดของเส้นทางรถไฟสายมรณะ สร้างขึ้นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยกองทัพญี่ปุ่นได้เกณฑ์เชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตร ได้แก่ ทหารอังกฤษ อเมริกัน ออสเตรเลีย ฮอลันดา และนิวซีแลนด์ประมาณ 61,700 คน สมทบด้วยกรรมกรชาวจีน ญวน ชาว ไทย พม่า และอินเดีย อีกจำนวนมาก มาก่อสร้างทางรถไฟสายยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นเส้นทางผ่านไปสู่ประเทศพม่า ซึ่งเส้นทางช่วงหนึ่งจะต้องข้ามแม่น้ำแควใหญ่ จึงต้องมีการสร้างสะพานขึ้น การสร้างสะพานและทางรถไฟสายนี้ เต็มไปด้วยความยากลำบาก ความทารุณของสงครามและโรคภัย ตลอดจนการขาดแคลนอาหาร ทำให้เชลยศึกหลายหมื่นคนต้องเสียชีวิตลง สะพานข้ามแม่น้ำแควใช้เวลาสร้างเพียง 1 เดือน โดยนำเหล็กจากมลายูมาประกอบเป็นชิ้น ๆ ตอนกลางทำเป็นสะพานเหล็ก 11 ช่วง หัวและโครงสะพานเป็นไม้ มีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2486 ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2487 ได้ถูกทิ้งระเบิดหลายครั้งจนสะพานหักท่อนกลาง ภายหลังสงครามสิ้นสุดลง รัฐบาลไทยได้ซ่อมแซมใหม่ด้วยเหล็กรูปเหลี่ยม เมื่อปี พ.ศ. 2489 จนสามารถใช้งานได้ ปัจจุบัน มีการยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์แห่งสันติภาพ

ที่ตั้ง : ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี GPS : 14.0415822 , 99.5036811

การเดินทาง : สามารถเดินทางได้ด้วยรถยนต์ รถไฟ รถประจำทาง – รถยนต์ จากกรุงเทพฯ ใช้ถนนเพชรเกษม ผ่านนครปฐม ผ่าน อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี ใช้ถนนแสงชูโต เข้าสู่ตัวเมืองกาญจนบุรี (สะพานข้ามแม่น้ำแควห่างจากตัวเมืองกาญจนบุรี ประมาณ 4 กิโลเมตร) ผ่านสุสานพันมิตร ก่อนข้ามทางรถไฟ มีป้ายบอกทางเข้าไปสะพานข้ามแม่น้ำแคว (ทางเข้าอยู่ก่อนข้ามทางรถไฟ แต่ถ้าเลยไปก็เข้าซอยริมทางรถไฟได้ มีถนนเชื่อมถึงกัน) วิ่งตรงไปมีทางจอดรถทางซ้ายมือ สามารถจอดรถได้หลายคัน ทั้งรถยนต์และรถบัส ไม่เสียค่าจอดรถ (สะพานข้ามแม่น้ำแควเดินทางจากที่จอดรถไปประมาณ 5 นาที) – รถไฟ >โดยสารขบวนรถไฟประจำ ธนบุรี – น้ำตก (หลังโรงพยาบาลศิริราช) เดินทางทุกวัน เที่ยวไป จากสถานีธนบุรี 7.45 น. และ 13.35 น. (ถึงสะพานแควใหญ่ 10.55 น. และ 16.26 น.) เที่ยวกลับ จากสถานีสะพานแควใหญ่ 7.12 น. และ 14.36 น.(ถึงสถานีธนบุรี 10.00 น. และ 17.35 น.) > หรือทริปขบวนรถนำเที่ยวพิเศษ กรุงเทพ – น้ำตก (เฉพาะวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์) ค่า

โดยสารจากสถานีหัวลำโพง – รถนั่งธรรมดา (ชั้น 3) คนละ 120 บาท/เที่ยว (ผู้ใหญ่และเด็กราคาเดียวกัน) – รถปรับอากาศ (ชั้น 2) คนละ 240 บาท/เที่ยว (ผู้ใหญ่และเด็กราคาเดียวกัน) รายละเอียดทริป – ขาไป ออกจากสถานีหัวลำโพงเวลา 6.30 น. – จอดแวนมั้สการพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม 40 นาที – จอดแวะเที่ยวชมสะพานข้ามแม่น้ำแคว 25 นาที – หยุดรถที่น้ำตกไทรโยคน้อย ประมาณ 3 ชั่วโมง – ขากลับ แวะชมสุสานทหารพันธมิตร – ถึงกรุงเทพฯ 19.25 น. – รถโดยสารประจำทางจากสถานีขนส่งสายใต้ใหม่ กรุงเทพฯ – กาญจนบุรี ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยสามารถนั่งรถปรับอากาศสายกรุงเทพฯ-กาญจนบุรี แล้วไปลงที่สถานีขนส่งจังหวัดกาญจนบุรี จากขนส่งกาญจนบุรีนั่งรถสายกาญจนบุรี – เอรಾವิน หรือรถสายกาญจนบุรี – ทองผาภูมิ – สังขละบุรี ไปลงตรงแยกซ้ายมือเข้าสะพานข้ามแม่น้ำแคว จากนั้นนั่งมอเตอร์ไซด์รับจ้างเข้าไปประมาณ 700 เมตร

ภาพที่ 4 สะพานข้ามแม่น้ำแคว
(ที่มา : อะเมสซิงไทยทัวร์, 2561)

2. สะพานมอญ

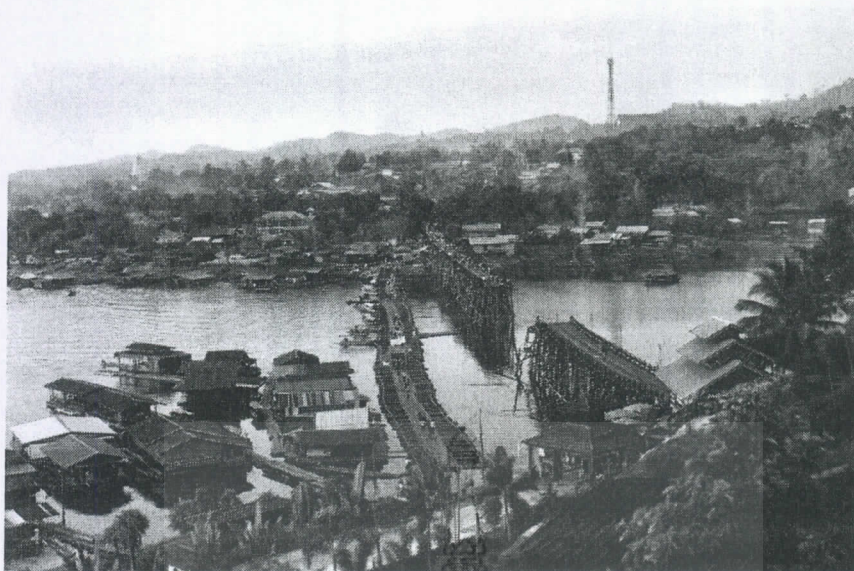
สะพานมอญ มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สะพานอุตตมานุสรณ์ เป็นสะพานไม้ข้ามแม่น้ำซองกาเลียไปยังหมู่บ้านมอญ ถือเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย และเป็นอันดับสองของโลก รองจากสะพานไม้อูเบ็งในพม่า และเป็นสัญลักษณ์ของอำเภอสังขละบุรี เป็นสะพานแห่งศรัทธา ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนที่อาศัยอยู่ในสังขละบุรี ทุกปีจะมีนักท่องเที่ยวมาสัมผัสธรรมชาติ พร้อมๆ กับการได้เห็นวิถีชีวิตชุมชนชาวมอญในแถบนี้ สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือการได้ถ่ายรูปเป็นที่ระลึก กับสะพานที่เสมือนเป็นสายใยวัฒนธรรมของชาวมอญและไทยในดินแดนสุดขอบประเทศแห่งนี้ การเที่ยวชมสะพานมอญ ควรแวะเดินชมตั้งแต่เช้า โดยเฉพาะช่วงเวลา 6.00 - 7.00 น. เป็นช่วงที่ได้เห็นวิถีชีวิตชาวมอญ ใส่บาตรพระทุกเช้า หากนักท่องเที่ยวต้องการใส่บาตร ก็มีอาหารขายบริเวณ

หมู่บ้านมอญ สายๆ หากเดินข้ามฝั่งไปยังหมู่บ้านมอญ ก็สามารถเที่ยวชมบ้านเรือนในแบบชาวมอญ ชื้อของที่ระลึก หรือจะแวะชิมขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย ที่เป็นอาหารพื้นบ้านชาวมอญก็ได้ วิถีชีวิตชาวมอญที่พบเห็นได้บริเวณสะพานมอญ และหมู่บ้านมอญ เมื่อความเจริญค่อยๆ คืบคลานเข้าสู่หมู่บ้านมอญ การเดินทางมีความสะดวกสบายขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีธุรกิจใหม่ๆ เข้ามาในสังคม ทำให้วิถีชีวิตชาวมอญเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แทรกซึมเข้ามาสู่ชุมชน แต่ก็ยังได้เห็นกลิ่นไอความเป็นมอญบางอย่างหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ละครอบครัวในหมู่บ้านมอญ ส่วนใหญ่คนหนุ่มสาว จะเข้าไปรับจ้างทำงานในตัวเมือง เราจึงมักเห็นการดำเนินชีวิตประจำวันแบบมอญของเด็กๆ และผู้สูงอายุ มากกว่าวัยรุ่น นักท่องเที่ยวที่มาสังขละบุรีจึงอาจจะได้เห็นลักษณะความเป็นมอญบางอย่างที่หลงเหลืออยู่ - กิจกรรมประจำวันของชาวมอญที่นักท่องเที่ยวสนใจกันเป็นอย่างมาก คือการใส่บาตรในช่วงเช้า โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่จะตื่นแต่เช้า นำขันใส่ข้าวสวยมานั่งรอบนพื้นถนนเป็นแถว เพื่อรอพระมาบิณฑบาตร ชาวบ้านมักจะใส่บาตรด้วยข้าวสวย และดอกไม้ และกราบพระลงกับพื้นถนน ซึ่งเป็นภาพที่น่าประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยว หากใครต้องการใส่บาตร ก็สามารถร่วมใส่บาตรตอนเช้ากับชาวมอญได้ เพราะมีชุดสำหรับใส่บาตรจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวด้วย - จะได้เห็นวัฒนธรรมการเดินของไ้วบนหัวของชาวมอญ ซึ่งบางคนยังคงนิยมเดินสิ่งของไ้วบนหัว แทนการหิ้วสัมภาระมากมาย บางคนสามารถเดินของไ้วสูงๆ หรือหนักมากๆ แล้วยังสามารถเดินได้อย่างคล่องแคล่ว - ได้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวมอญ สังเกตได้จากการแต่งกายโดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น หรือผ้าถุง เสื้อแขนกระบอกสามส่วน มีผ้าแถบยาวเหมือนสไบพาดไ้วที่บ่า ผมนวมมัดเป็นมวยไ้วด้านหลัง ผู้ชายนิยมนุ่งโสร่ง บนใบหน้าของหญิงชายชาวมอญ รวมถึงเด็กๆ นิยมทาแป้งทานาคา ที่มีสีออกเหลืองนวลๆ ฉาบไ้วที่ใบหน้า (แป้งทานาคาทำจากท่อนไม้ต้นทานาคาฝนกับแป้นหินทราย ทาบนหน้าแล้วเกลียดด้วยแปรง) - บางทีจะได้เห็นแม่ชีชาวมอญ เดินขอรับบริจาค โดยสวมผ้าคลุมแบบชาวมอญ เป็นผ้าคลุมสีชมพูคลุมทับผ้าซิ่นในออกสีส้มเหมือนสีจีวรพระ มีสไบพาดสีเดียวกับผ้าซิ่นใน ถือร่มไม้ - ในหน้าร้อนบริเวณสะพานมอญ เหมือนเป็นสวนน้ำสำหรับเด็กๆ จะมีเด็ก มาเล่นน้ำใสๆ ในแม่น้ำซองกาเลีย และกระโดดน้ำจากสะพานมอญ - เดิมบ้านของชาวมอญมักปลูกสร้างด้วยไม้กระดาน หรือเป็นไม้ไผ่สานขัดแตะ ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นสร้างด้วยปูนบ้างแล้ว แต่ก็ยังมีบางบ้านที่ยังคงสภาพเดิมๆ ไ้วให้เห็นถึงความเป็นบ้านมอญ ถ้าสังเกตดีๆ บ้านมอญมักจะมีผนังด้านหนึ่ง ทำเป็นเหมือนส่วนเกินยื่นออกมา คล้ายมุขหน้าต่าง ผนังเป็นกลองตรงผนังบ้าน มุขที่ว่านี้ก็คือ ห้องพระ หรือหิ้งพระของบ้าน บางบ้านจะตกแต่งส่วนของมุขนี้ไ้วอย่างสวยงาม ก่อนที่จะมีการสร้างสะพานมอญ ชาวนบ้านทั้งสองฝั่งแม่น้ำซองกาเลีย ใช้สะพานที่เรียกว่า "สะพานบาทเดียว" โดยใช้ไม้ไผ่ต่อเป็นแพ แล้วมีคนคอยลากให้มาเชื่อมต่อกันไปมา โดยเก็บเงินข้ามฝากครั้งละ 1 บาท ต่อมาหลวงพ่อดุตตะได้ริเริ่มสร้างสะพานไม้ขึ้น เพื่อให้ชาวนบ้านเดินทางข้ามแม่น้ำได้สะดวกโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย วิธีการสร้าง และขั้นตอนการสร้าง ไม่ได้ใช้เครื่องจักรใดๆ ใช้เพียงอุปกรณ์พื้นบ้าน และแรงงานชาวนบ้านที่ศรัทธาต่อหลวงพ่อดุตตะมาช่วยกัน

ลำเลียงวัสดุ ผูกยึด ต่อไม้ เสา และกระดานไม้ สะพานไม้ถูกสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2529 - 2530 มีความยาวทั้งสิ้น 850 เมตร ข้ามแม่น้ำของกาเลียระยะทางประมาณ 455 เมตร วัสดุทั้งหมดล้วนทำด้วยไม้ ส่วนใหญ่จะใช้ไม้เนื้อแข็ง พวกไม้แดง เพราะมีความทนทาน ไม้ที่ได้ ส่วนหนึ่งนำมาจากต้นไม้ที่ยืนต้นจมอยู่เหนือเขื่อน รวสะพาน และพื้นสะพาน ใช้ไม้กระดานที่ตัดเป็นท่อนๆ ขนาดหน้ากว้างไม่มากนัก มาต่อกัน ตัวสะพานใช้เสา 60 ต้น ตรงช่วงกลาง เสาห่าง 10 คอก เพื่อให้เรือสัญจรไปมาได้ สะพานที่สร้างเสร็จเชื่อมต่อหมู่ 2 กับหมู่ 3 ของตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี สะพานไม้นี้จึงมีความหมายกับคนมอญเป็นอย่างมาก เพราะไม่ใช่แค่สะพานเชื่อมหมู่บ้านสองฝั่งแม่น้ำ แต่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงพลังศรัทธาที่มีต่อหลวงพ่อดุตตะ เป็นสะพานมิตรภาพ ความสมานฉันท์ของผู้คนที่อยู่ร่วมกันทั้งชาวไทยและชาวมอญในสังขละบุรี สะพานมอญได้รับการซ่อมแซมดูแลเพื่อให้มีความปลอดภัยตลอดมา ครั้งล่าสุดได้รับการซ่อมแซมเป็นครั้งที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2554 และได้ติดเสาไฟรูปหงส์เพิ่มเติม ซึ่งหงส์ถือเป็นสัญลักษณ์ของมอญ เหมือนกับรูปหงส์สีทองที่อยู่ในธงประจำชาติมอญ เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 เกิดมีมรสุมทำให้ฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จนเกิดน้ำป่าไหลหลากมาจากทุ่งใหญ่นเรศวร พัดขยะและเศษไม้ลงสู่แม่น้ำของกาเลีย ไหลมาตามลำน้ำแล้วปะทะกับเข้ากับสะพานมอญ จนทำให้สะพานพังไปประมาณ 30 - 70 เมตร พระมหาสุชาติ สิริปัญโญ เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม ได้ดูแลให้ชาวบ้านหาไม้ไผ่มาคนละลำ ด้วยคำว่า "หนึ่งคน หนึ่งลำ" เพื่อให้มาช่วยกันทำแพลูกบวบ ซึ่งเป็นแพที่นำลำไม้ไผ่มามัดต่อกันเป็นแพบนบ้นผิวน้ำ ใช้เป็นสะพานชั่วคราวแทนสะพานที่กำลังซ่อม ซึ่งการซ่อมแซมสะพานมอญนี้ก็จะคงสภาพความเป็นสะพานไม้ไว้เหมือนเดิม และใช้วิธีการตามวิธีชาวบ้าน ไม่ได้ใช้เครื่องจักรใดๆ เพื่อรักษาคุณค่าของสะพานไม้ไว้ต่อไป แพลูกบวบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเส้นทางชั่วคราว มีความกว้าง 6 เมตร มีความยาวประมาณ 300 เมตร ตามความกว้างของลำน้ำ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน แพนี้สร้างขึ้นโดยใช้เวลาเพียง 6 วัน และกลายเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป็นอันมาก เพราะทำให้หลายคนรู้สึกเหมือนได้เดินบนผิวน้ำแม่น้ำของกาเลีย บริเวณตอนกลางของแพลูกบวบจะทำเป็นสะพานไม้ยกสูงเพื่อให้เรือลอดผ่านไปได้ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรียบง่าย และยังคงความเป็นบรรยากาศแบบธรรมชาติไว้ด้วย มอญคือใคร? มอญ หรือ รามัญ เป็นหนึ่งในชนชาติที่เก่าแก่ และมีอารยธรรมที่รุ่งเรืองมากชนชาติหนึ่งในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นชนชาติที่เคยมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณตอนล่างของประเทศพม่า ในอดีตเมืองหงสาวดีก็เป็นเมืองหลวงอันยิ่งใหญ่ของมอญ ต่อมาถูกพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้กษัตริย์พม่าเข้าตีและยึดหงสาวดีไปเป็นของพม่า ชาวมอญได้ถูกพม่ากดขี่ข่มเหง เพื่อต้องการทำลายชาติพันธุ์ของมอญให้สิ้นไป มอญจึงต้องสู้รบกับพม่าตลอดมา และได้อพยพเข้ามาพึ่งกษัตริย์ไทยหลายต่อหลายครั้ง มอญได้เข้ามาอยู่ในไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ในพม่าได้เกิดกบฏชาวมอญ ต่อสู้กับพม่า จนพ่ายแพ้และถูกพม่าปราบปราม จึงเป็นช่วงที่มีมอญหนีตายเข้ามาในประเทศไทยมากที่สุด ครั้งนั้นรัชกาลที่ 2 โปรดฯ ให้ตั้ง

บ้านเรือนที่ปากเกร็ด พระประแดง มอญที่อพยพเข้ามาในครั้งอื่นๆ ได้กระจัดกระจายอยู่ในไทย ส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดทางภาคกลาง โดยเฉพาะนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาคร สมุทรปราการ และมีส่วนอยู่ทางภาคเหนือ ชาติมอญมีหงส์เป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ และปรากฏอยู่ในธงชาติมอญที่มีพื้นสีแดง มีหงส์สีทองอยู่ตรงกลาง โดยชาวมอญมีความเชื่อในตำนานเรื่องหงส์นี้ว่า เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จมาถึงที่ที่เป็นที่ตั้งเมืองหงสาวดี พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นหงส์ 2 ตัว ว่ายน้ำขึ้นไปบนเกาะเล็กๆ ที่มีพื้นที่สำหรับหงส์แค่ตัวเดียว หงส์ตัวเมียจึงขึ้นไปยืนเกาะอยู่บนหลังหงส์ตัวผู้ พระองค์จึงทรงมีพุทธทำนายว่า ต่อไปภายภาคหน้า แผ่นดินแห่งนี้จะกลายเป็นมหานคร ชื่อหงสาวดี เป็นที่ที่พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองที่เมืองหงสาวดีสืบไป ตำนานการสร้างเมืองของอาณาจักรมอญจึงเริ่มขึ้นที่หงสาวดี และหงส์จึงเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของเมืองหงสาวดี และชนชาติมอญ ปัจจุบัน ชาวมอญเป็นกลายชนกลุ่มน้อยที่กระจัดกระจายอยู่ ส่วนหนึ่งอาศัยอยู่ตามตะเข็บชายแดนประเทศ เช่นเดียวกับกะเหรี่ยง ถึงมอญจะเป็นชนชาติที่สิ้นแผ่นดิน แต่ชาวมอญก็ไม่ยอมสิ้นชาติ แม้ชาวมอญจะถูกกลืนไปกับชาวพม่า และชาวไทย แต่วัฒนธรรมมอญที่เคยมีอิทธิพลเหนือชนชาติอื่นในอดีต ก็ยังคงมีให้เห็นปะปนอยู่ ประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากมอญหลายอย่าง เช่นวัฒนธรรมทางด้านดนตรี มีปี่พาทย์มอญ และ เพลงไทยบรรเลง เช่น มอญร้องไห้ มอญนกขมิ้น เป็นต้น

การเดินทางไปสะพานมอญ สะพานมอญมีสองฝั่ง ฝั่งหนึ่งอยู่ห่างจากตัวเมืองสังขละบุรีไปประมาณ 1.5 กิโลเมตร หากขับรถไปฝั่งหมู่บ้านมอญระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร รถยนต์ กรุงเทพฯ - อำเภอสังขละบุรี 360 กิโลเมตร ตัวจังหวัดกาญจนบุรี - อำเภอสังขละบุรี 215 กิโลเมตร อำเภอทองผาภูมิ - อำเภอสังขละบุรี 75 กิโลเมตร ตัวอำเภอสังขละบุรี - สะพานมอญ 5 กิโลเมตร - จากตัวเมืองกาญจนบุรี วิ่งบนถนนแสลงชูโตที่เป็นถนนสายหลัก ถึงสี่แยกแก่งเสี้ยน เลี้ยวซ้ายไปตามป้ายอำเภอไทรโยค - ทองผาภูมิ (ทางหลวงหมายเลข 323) - ก่อนเข้าตัวอำเภอทองผาภูมิ มีสามแยก เลี้ยวขวาไปทางอำเภอสังขละบุรี (ด่านเจดีย์สามองค์) ผ่านวัดท่าขนุน บ่อแม่ปี่ อุทยานแห่งชาติเขาแหลม สะพานข้ามแม่น้ำรันตี - ก่อนเข้าตัวอำเภอสังขละบุรีมีทางแยก ตรงไปทางอำเภอสังขละบุรี (จะมีป้ายบอกเป็นทางไปวัดวังแก้วเวภาราม) วิ่งผ่านตัวอำเภอสังขละบุรี ข้ามสะพานของกาเลีย แล้วจึงจะมีป้ายบอกเลี้ยวซ้ายเข้าซอยสะพานไม้ สุดซอยจะเป็นสะพานอุตตมานุสรณ์ (สะพานมอญ) รถประจำทาง 1.นั่งรถทัวร์ กรุงเทพฯ - ด่านเจดีย์สามองค์ จากสถานีขนส่งสายเหนือ หมอชิต 2 มี 4 เที่ยว คือ รถปอ. 1 เวลา 5.00 น. และ 6.00 น. ราคา 293 บาท รถปอ. 2 เวลา 9.30 น. และ 12.30 น. ราคา 228 บาท รถทัวร์ ขากลับ ด่านเจดีย์สามองค์ - กรุงเทพฯรถปอ. 1 เวลา 13.30 น. และ 14.30 น. ราคา 293 บาท รถปอ. 2 เวลา 7.00 น. และ 10.00 น. ราคา 228 บาท จากสายใต้ หรือหมอชิต แล้วต่อรถที่ขนส่งกาญจนบุรี ไปสังขละบุรี จากนั้นเดินต่อ หรือเหมารถไปสะพานมอญ

ภาพที่ 5 สะพานมอญ

(ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี, 2561)

3. น้ำตกเอราวัณ

น้ำตกเอราวัณ เป็นน้ำตกที่ใหญ่และสวยงาม บนฝั่งแม่น้ำแควใหญ่ ตั้งอยู่ที่ อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งออกเป็นชั้นๆ ได้ 7 ชั้น เป็นน้ำตก ขนาดใหญ่เดิมมีชื่อว่า น้ำตกสะด่องม่งลาย ตามชื่อลำห้วยม่งลายซึ่งเป็นต้นน้ำของน้ำตกที่เกิดจากยอดเขา ตามม่งลายในเทือกเขาสลอบ สายน้ำจะไหล มาตามชั้นหินเป็นระยะทาง ประมาณ 1,500 เมตร แบ่งออกเป็นชั้นใหญ่ๆ ได้ 7 ชั้น แต่ละชั้นมีความสวยงามร่มรื่นไปด้วยแมกไม้หนาแน่นพันธุ์ น้ำตกมีน้ำใสแจ่มมองเห็นตัวปลาแหวกว่ายไปมาใต้ผืนน้ำที่สะท้อนแสงเป็นสีฟ้าอมเขียวมรกตคล้ายน้ำใน สระวายน้ำ ที่เป็นเช่นนั้น เนื่องมาจากลักษณะของ ภูเขาในอุทยานฯเอราวัณ เป็นเป็นเทือกเขา หินปูนที่เกิดจาก การทับถมของเปลือกหอย ปู หรือปะการัง ดังนั้นน้ำตกเอราวัณ ที่ไหลมาจาก เทือกเขาหินปูนจึง มีสารละลายของแคลเซียมคาร์บอเนต เจือปนอยู่ ซึ่งแคลเซียมคาร์บอเนต ตกตะกอนในบริเวณ ที่มีน้ำไหลช้าหรือเป็นแอ่งน้ำ ทำให้ชั้นน้ำตกมีคราบหินปูน ก่อตัว และหินปูนนี้สามารถละลายน้ำได้ดี เมื่ออยู่ในรูปของสารละลายก็สามารถตกตะกอนได้ น้ำตกหินปูนจึงมีน้ำใสใน ตอนบน และมีการตกตะกอนขุ่น ในช่วงล่างของธารน้ำ เมื่อแสงส่องลงมาจะทำให้สะท้อนเป็นสีฟ้าหรือ สีเขียวมรกตสวยงามมาก

น้ำตกชั้นแรกมีชื่อว่าไหลคั่นรัง" ชั้นที่ 2 ชื่อ "วังมัจฉา" ชั้นที่ 3 "ผาน้ำตก" ชั้นที่ 4"อกผีเสื้อ" ชั้นที่ 5 "เปือไม้ลง" ชั้นที่ 6 " ดงพญา" และชั้นสุดท้ายชื่อว่า "ภูผาเอราวัณ"โดยน้ำตกแต่ละชั้นไม่ซ้ำมีแค่ชื่อที่ไม่เหมือนกันเท่านั้น แต่น้ำตกแต่ละชั้นก็มีความ สวยงามที่ แตกต่างกันไป สำหรับท่านที่ต้องการเยี่ยมชมน้ำตกทั้ง 7 ชั้นจาก ต้องใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมงในการขึ้น – ลง น้ำตกชั้นแรกเป็นน้ำตกที่มีปลาอาศัยอยู่เยอะก็เป็นได้ ซึ่งปลาเหล่านี้คือ "ปลาลง" เป็นปลาน้ำจืดใน ตระกูลปลา

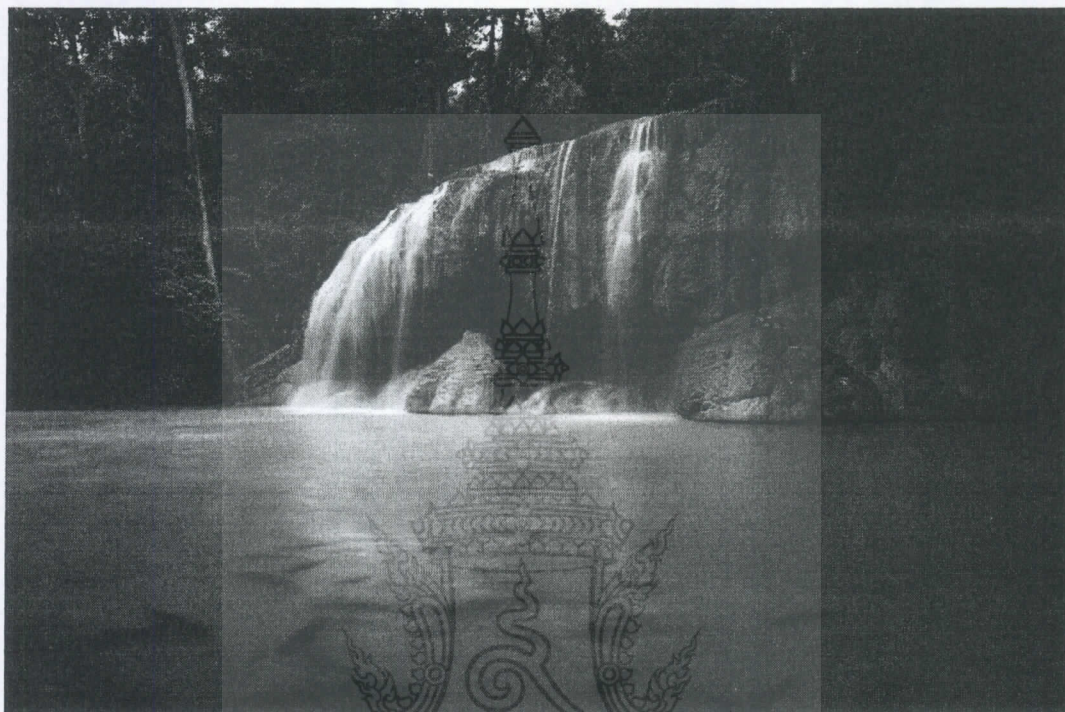
ตะเพียน ลำตัว สีสน้ำตาลเขียว เกล็ดโต มีหนวดยาว 2 คู่ ตรงจงอยปาก และ มุมปาก ขอบอาศัยบริเวณธารน้ำตก ลำห้วย หรือธารน้ำที่ใสสะอาด มีพื้นเป็นกรวดหรือทราย ชั้นนี้มีสีของน้ำมี 2 สีอย่างเห็นได้ชัด คือน้ำสีฟ้าเขียวและน้ำใสๆตามปกติ ซึ่งปลาพลวงชอบอาศัยอยู่ใน น้ำใสมากกว่า นอกจากนี้ที่น้ำตกชั้น 2 ยังมีความสวยงามของม่านน้ำตก ที่เบื้องหลังสายน้ำตกที่ตกลงมากระเซ็นเป็นฝอยนั้นมี ผาลึกเข้าไปเล็กน้อยโดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปหลังม่านน้ำตกนี้ได้ น้ำตกชั้นที่ 3 มีน้ำตกตกลงมาจากผาชันดังชื่อของน้ำตกชั้นนี้ว่า"ผาน้ำตก" จากนั้นก็เดินข้ามสะพานไม้ถัดขึ้น ไปเป็นน้ำตกชั้นที่ 4 "อกผีเสื้อ" ที่มีชื่อเช่นนี้ก็คงเพราะรูปร่างของหินที่อยู่ในน้ำตกชั้นนี้ มองดูคล้ายอกของผู้หญิง หรือถ้าเป็นอกผีเสื้อก็คงเป็น อกผีเสื้อสมุทร ที่มีน้ำตกไหลครอบคลุมหินกลมมน ก้อนใหญ่ 2 ก้อนดูแล้วก็น่าจะสวยงามมาก

นอกจากนี้ทางอุทยานฯได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ทางอุทยานฯ ได้จัดเส้นทางไว้สำหรับนักท่องเที่ยว ที่ต้องการ ศึกษาธรรมชาติ 2 เส้นทาง ใช้เวลาประมาณ 30 นาที คือ เส้นทางสายป่าดิบแล้งม่องไล่ - ระยะทาง 1,010 เมตร ลักษณะเป็นทางเดินเลียบลำห้วยม่องไล่ เริ่มจากสะพานค่ายพักไป บรรจบกับเส้นทาง ใน น้ำตกเอราวัณชั้นที่ 3 เส้นทางเขาหินล้านปี - ระยะทาง 1,940 เมตร เริ่มจากลานจอดรถไปบรรจบกับเส้นทางสู่น้ำตกบริเวณ สะพานของ น้ำตกเอราวัณชั้นที่ 4

การเดินทางไปน้ำตกเอราวัณ

- โดยรถยนต์ส่วนตัว ไปตามถนนเพชรเกษมหรือไปตามถนนบรมราชชนนี ผ่านนครชัยศรี บ้านโป่ง ท่ามะกา ท่าม่วง ถึงจังหวัด กาญจนบุรี รวมระยะทาง 129 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง สำหรับการเดินทางจากตัวเมือง กาญจนบุรีไปยัง อุทยานแห่งชาติเอราวัณ สามารถใช้ได้ คือ เริ่มต้นจากจังหวัดกาญจนบุรีไปตามทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3199 ถึง เขตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่ง ประเทศไทยเขื่อนศรีนครินทร์ ข้ามสะพานไปยังตลาดเขื่อน ศรีนครินทร์ แล้วจึงเลยเข้า ไปยังที่ทำการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ ระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 70 กิโลเมตร เดินทาง จากอุทยานแห่งชาติไทรโยค จะมีเส้นทางบริเวณบ้านวังใหญ่อยู่ห่างจาก น้ำตกไทรโยคน้อยประมาณ 6 กิโลเมตร ถัดออกไปบ้านโป่งบัดบริเวณเขื่อน ท่าทุ่งนาระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนน หมายเลข 3199 อีกประมาณ 25 กิโลเมตร ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ
- โดยรถสาธารณะ รถโดยสารธรรมดา/รถโดยสารปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายใต้ทุก 15 นาที ตั้งแต่เวลา 04.00-20.30 น. ถึง จังหวัดกาญจนบุรี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที หลังจากนั้นเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง จาก สถานีขนส่งกาญจนบุรี หมายเลข 8170 กาญจนบุรี-เอราวัณ ออก ทุก 1 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 08.00-17.20 น. เพื่อเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ จากนั้นนั่งรถ สายกาญจนบุรี - เอราวัณ ไปลงหน้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติเอราวัณ แล้วเดินเข้าไปยังน้ำตกอีก 500 เมตร ค่าโดยสารรถประจำทาง 40 บาท ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที หรือออกจากสถานีขนส่งหมอชิต 2 ชั้น 1 ช่อง 21 สายกรุงเทพ ฯ-ด่านเจดีย์สามองค์ ตั้งแต่เวลา

05.00-19.00 น. โดย แวะจอดที่สถานีขนส่งจังหวัดกาญจนบุรี ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง 30 นาที หลังจากนั้น เดินทางโดยรถโดยสารประจำ ทางสายกาญจนบุรี-เอราวัณ

ภาพที่ 6 น้ำตกเอราวัณ

(ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี, 2561)

4. น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น

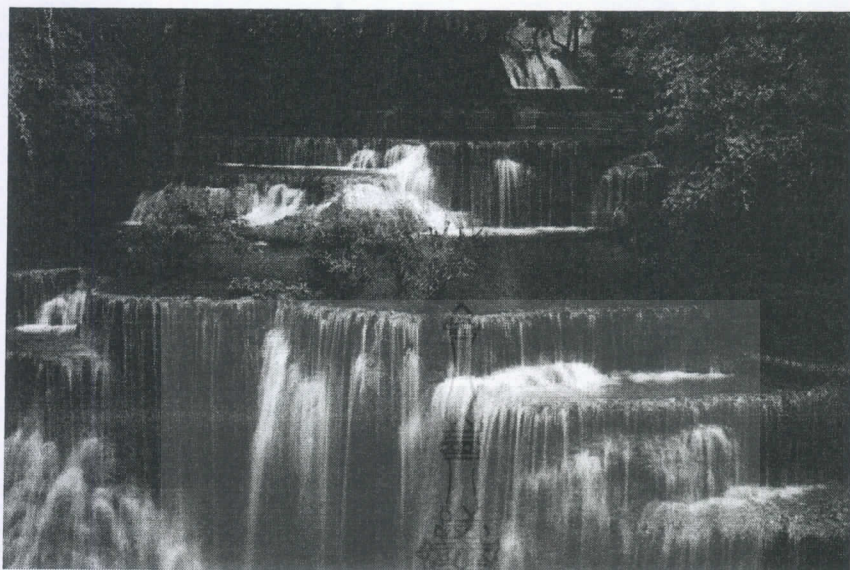
น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ตั้งอยู่ตอนกลางของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ น้ำในน้ำตกไหลมาจากต้นน้ำของเทือกเขากระลาซึ่งเป็นป่าดิบเขาแล้งทางทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และไหลลงมาสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ ลำน้ำตกไหลมาเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันถึง 7 ชั้น จึงมีความงดงามในลักษณะที่แตกต่างกันไปจนได้ชื่อว่าเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี

ที่ตั้งห่างจากอำเภอเมืองกาญจนบุรีประมาณ 108 กิโลเมตร น้ำตกห้วยแม่ขมิ้นมี สภาพสวยงามเป็นอย่างยิ่ง ทิวบริเวณร่มรื่นด้วยพันธุ์ไม้ป่านานาชนิด น้ำตกไหลมา จากต้นน้ำของเทือกเขากระลาซึ่งเป็นป่าดิบเขาแล้ง ทางทิศตะวันออกของอุทยานฯ และไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ เขื่อนศรีนครินทร์ นับเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ทั้ง 7 ชั้น มีชื่อเรียกต่างกันไปแต่ละชั้น เช่น ชั้นที่ 1 ดงว่าน

ชั้นที่ 2 ม่านขมิ้น ชั้นที่ 3 วังหน้าผา ชั้นที่ 4 ฉัตรแก้ว ชั้นที่ 5 ไหลจนหลง ชั้นที่ 6 ดงผีเสื้อ ชั้นที่ 7 ร่มเกล้า แต่ละชั้นมีความสูงและความงดงามต่างกันไป ทางอุทยานฯ ได้ทำเส้นทาง เดินสำหรับขึ้นไปชม น้ำตกแต่ละชั้นและยังเป็นเส้นทางเดินศึกษา ธรรมชาติ เป็นน้ำตกที่สามารถท่องเที่ยวได้ตลอดปี

การเดินทางไปน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น

- โดยรถยนต์ส่วนตัว จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่าน จ.นครปฐม ขับมาประมาณ 9 กม.จะพบสะพาน ลอยข้ามไปทาง จ.กาญจนบุรี ขับไปตามทางหลวงหมายเลข 323 ขับมาประมาณ 7 กม. ท่านจะพบสี่แยกให้เลี้ยว ซว.แยกซ้ายไปบ้านโป่ง เพื่อไปยัง อ.เมืองกาญจนบุรี จากนั้นมุ่งหน้าสู่สี่แยกแก่งเสี้ยนให้ขับไปทางอ.ศรีสวัสดิ์ ตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3199 ตัดไปออก เชื่อนท่าทุ่งนา วิ่งไปน้ำตกเอราวัณ ผ่านถ้ำพระธาตุ ทางลาดยางถึงห้วยขมิ้น
- ทางแพขนานยนต์ โดยต้องขึ้นทางชั้นที่เขียนว่าแพขนานยนต์ จากนั้นให้ขับไปตาม ทางเรื่อย ๆ ตาม ถนนเส้นหลักสุดทางจะเป็นแพขนานยนต์ และสามารถขับรถไปบนแพขนานยนต์ เพื่อข้ามฝั่ง(ข้ามฝั่ง ตรงนี้ใช้เวลาประมาณ ไม่เกิน 10 นาที) หลังจากขึ้นจากแพ แล้วให้ขับตามทาง ลาดยางมา ประมาณ 10 กม. จะพบกับป้ายบอกทางไป น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น ทางจะเป็นลูกรังขับตามทางประมาณ 5 กม.ก็จะพบกับ แพขนานยนต์อีกที่หนึ่งใช้เวลาข้าม ประมาณ 1.30 ชม. ก็จะถึงฝั่ง หลังจากขึ้นจากฝั่งให้ท่าน ขับตามป้าย น้ำตกห้วยแม่ขมิ้นประมาณอีก 5 กม. ก็จะ ถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และที่นั่นก็จะเป็นตัวน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น
- โดยรถสาธารณะ จากเมืองกาญจนบุรีขึ้นรถสองแถวจากบริเวณวัดทุ่งลาดหญ้าในเขตอำเภอเมือง ผ่านบ้านต้นมะพร้าว บ้านน้ำมุด พุดตาเขียน ถึงน้ำตกห้วยแม่ขมิ้น รถออกเวลาประมาณ 12.00 น. ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมง

ภาพที่ 7 น้ำตกห้วยแม่ขมิ้น

(ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี, 2561)

5. เขาช้างเผือก

เขาช้างเผือก เป็นที่เที่ยวสำหรับคนที่ชอบการเดินป่า ชอบผจญภัย พิชิตยอดเขาสูง ยอดเขาช้างเผือกสูงตระหง่าน รอให้มาพิสูจน์ความกล้ากัน โดยเฉพาะจุดของสันเขาที่หวาดเสียวที่สุดที่เรียกว่า "สันคมมิต"

เขาช้างเผือก ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ อำเภอทองผาภูมิ บนยอดเขามีลักษณะเป็นภูเขาหินปูน มีหินบ้างตามสันเขา การเดินทางไปยังยอดเขาช้างเผือก จะต้องติดต่อเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ เพื่อลงทะเบียนรายชื่อคนที่ขึ้นเขา ในแต่ละวันทางอุทยานฯ มีการจำกัดคนบนเขาไว้ที่ 60 คน เพราะพื้นที่ทางเดินที่บริเวณยอดเขามีพื้นที่จำกัด ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนิยมมาแบบ 1 คืน 2 วัน

การเดินขึ้นสู่เขาช้างเผือกจะเริ่มจากบริเวณหลังหมู่บ้านอีด่อง ตำบลปิล็อก อำเภอทองผาภูมิ เป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร ใช้เวลา 4-5 ชั่วโมงในการเดินขึ้นไปจนถึงจุดกางเต็นท์ เดินช่วงแรกจะผ่านป่าโปร่งๆ เป็นเนินเขาเตี้ยบ้าง สูงบ้าง เป็นเนินทุ่งหญ้าที่มีวิวสวยๆ ระหว่างทางให้ถ่ายรูป ช่วงนี้แดดค่อนข้างร้อน จากนั้นก็จะเป็นการเดินทางตามเชิงเขาบ้าง สันเขาบ้าง ช่วงนี้จะเป็นทุ่งหญ้าความสูงพอท่วมหัว แล้วจึงจะถึงจุดตั้งแคมป์

การเดินทางให้ถึงบริเวณยอดเขาช้างเผือก จะต้องเดินไปจากจุดตั้งแคมป์อีกประมาณ 500-600 เมตร และจะต้องผ่านจุดที่ถือเป็นไฮไลท์ของเขาช้างเผือก คือช่วงที่เรียกว่า "สันคมมิต" หรือ "สันวัดใจ" ที่ท้าทายผู้กล้าทั้งหลาย เพราะจะเป็นช่วงสันเขาบางๆ แคบๆ ช่วงนี้สันเขาจะมีก้อนหินใหญ่บ้าง

เล็กบ้าง ต้องเดินแถวเรียงเดียวป็นผาหินขึ้นไป ถึงจะเป็นผาไม่สูงมาก แต่ก็ทำเอาหลายคนใจสั่น หน้ามืด ถึงกับก้าวขาข้ามไม่ออก หรือบางคนถึงกับยอมถอดใจไม่ขึ้นไปเลยทีเดียว เพราะเป็นการปีนอยู่บนยอดสนเขาเปิดโล่ง ทั้งสองข้างเป็นไหล่เขาลาดลึกลงไปเป็นเหว ทางเดินสออบแคบขนาดไม่เกินเมตร ทำให้รู้สึกเหมือนเดินอยู่บนคมมีด ที่น่าหวาดเสียว เรียกได้ว่าพลาดไม่ได้แม้แต่ก้าวเดียว แม้จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลอยู่ใกล้ๆ และจะมีเชือกให้คอยจับพยุงตัวขึ้นไปยังยอดเขา บางคนถึงกับเสียน้ำตา และอีกหลายคนยอมที่จะคลานไปตามพื้นสันเขาที่กว้างไม่ถึงเมตรนี้ เพื่อไม่ให้มองเห็นความลึกของเหวสองข้างทาง

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ การปีนสันคมมีด ทำได้ง่ายขึ้นมากแล้ว เพราะว่าทางเจ้าหน้าที่ได้ทำการชิงเชือกให้นักท่องเที่ยวสามารถปีนขึ้นไปได้ง่ายขึ้นเมื่อพ้นช่วงสันคมมีด จะเป็นเนินเขาที่ให้เดินต่อไปจนถึงจุดสูงสุดของเขาข้างเผือก ที่ความสูง 1,249 เมตร จากระดับน้ำทะเล จุดนี้จะเป็นจุดที่สามารถเห็นวิวได้รอบตัวแบบ 360 องศา ไม่มีต้นไม้ใหญ่บดบังทิวทัศน์ ใครที่ได้มาถึงจุดนี้แล้วละก็อย่าลืมถ่ายรูปคู่กับป้ายพิชิตยอดเขา เพื่อเป็นที่ระลึกว่าได้ผ่านการทดสอบการเดินทางสู่เขาข้างเผือกสันคมมีด มาแล้ว

การเดินทางขึ้นเขาข้างเผือก ต้องใช้เวลาเกือบครึ่งวัน จึงไม่สามารถเดินทางแบบเช้าไป เย็นกลับได้ บนเขาไม่มีร้านค้า ร้านอาหารหรือที่พัก นักท่องเที่ยวต้องนำเสบียงอาหารไปทำกินเอง โดยจ้างลูกหาบขนสัมภาระขึ้นไปตั้งแคมป์ค้างคืนบนยอดเขา และควรเตรียมอาหารระหว่างทาง และน้ำดื่มให้เพียงพอด้วย นอกจากนี้บนเขายังไม่มีแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ด้วย

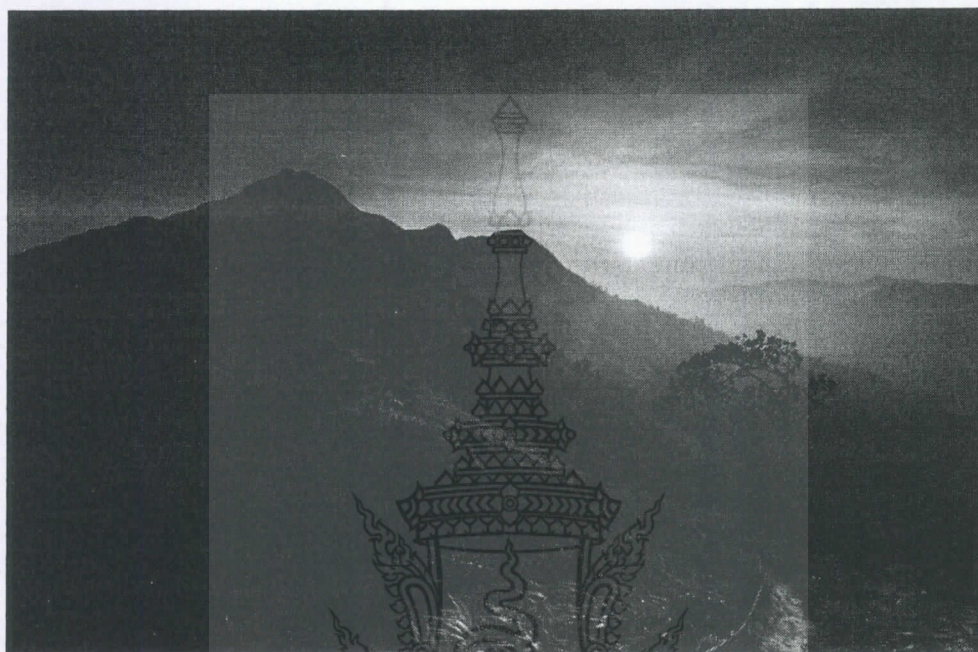
ช่วงปลายฝนต้นหนาว เป็นช่วงที่วิวสวย ทิวภูเขามียอดเขาต่างๆ สีเขียวสด กลางคืนอากาศหนาว มีหมอกให้เห็นในตอนเช้า สายๆ อาจเห็นทะเลหมอก หากมาเที่ยวในช่วงที่ยังมีฝน ทางเดินอาจลื่นบ้าง และควรมียาสำหรับป้องกันแมลง และทา

การเดินทาง ไปเขาข้างเผือก - อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถทัวร์ แล้วต่อรถสองแถวประจำทาง จากตัวเมืองกาญจนบุรี ถึงอำเภothองผาภูมิ 146 กิโลเมตร จากตัวอำเภothองผาภูมิ - อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ 55 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางเรียบร้อย บางช่วงมีชันเขาและเป็นทางคดเคี้ยว

- รถยนต์ จากตัวเมืองกาญจนบุรี วิ่งบนถนนแสงชูโตที่เป็นถนนสายหลัก ถึงสี่แยกแก่งเสี้ยน เลี้ยวซ้ายไปตามป้ายอำเภothองผาภูมิ - ทองผาภูมิ (ทางหลวงหมายเลข 323) ตรงเข้าอำเภothองผาภูมิ (เส้นทางจะต่อกับเส้น 3272 เลย์) วิ่งผ่านตัวอำเภอ (ตัวอำเภออยู่ทางขวา) เลี้ยวอ่างเก็บน้ำในเขื่อนไปอีกประมาณ 30 กิโลเมตร จะถึงสามแยกบ้านไร่-บิล็อก ให้เลี้ยวซ้ายไปทางบิล็อก จากจุดนี้จะเป็นเส้นทางคดเคี้ยวขึ้นเขา ประมาณ 24 กิโลเมตร อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิอยู่ทางขวามือ

- รถประจำทาง สามารถเดินทางโดย รถทัวร์ บขส.999 ที่ขนส่งหมอชิต (ชั้น 1 ช่องที่ 21) กรุงเทพฯ - ด่านเจดีย์สามองค์ รอบ 5.00 น. (ต้องขึ้นเที่ยวนี้เท่านั้น เพื่อให้ทันรถสองแถวเที่ยวสุดท้ายไปอุทยานฯ) ราคาประมาณ 227 บาท ลงรถทัวร์ที่อำเภothองผาภูมิ แล้วไปต่อรถสองแถวสีเหลือง จากตลาดทองผา

ภูมิ ไปบ้านอีต่อง (รถออกประมาณ 10.30 น.) ค่ารถสองแถวราคาประมาณ 70 บาท ใช้เวลาเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง หากกลับมีรถสองแถววิ่งมาจากหมู่บ้านอีต่องไปยังอำเภอทองผาภูมิในช่วงเช้า (ประมาณ 8.00 น.) ควรสอบถามเวลาที่แน่นอนจากเจ้าหน้าที่อุทยานฯ อีกครั้ง

ภาพที่ 8 เขาช้างเผือก

(ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี, 2561)

6. วัดถ้ำเสือ

วัดถ้ำเสือ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นวัดที่มีชื่อเสียงไม่น้อย รวมถึงยังถือว่าเป็นวัดที่มีพระที่มีองค์ใหญ่ที่สุดในจังหวัดกาญจนบุรี พระเจดีย์ที่มีความสวยงามโดดเด่น สามารถมองเห็นได้จากในระยะไกล เพราะตั้งอยู่บนเนินเขา ใครที่มาเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี สามารถแวะเยี่ยมชมวัด สักการะพระบรมสารีริกธาตุภายในพระเจดีย์เกศแก้วปราสาท และนมัสการหลวงพ่อดินประทานพร วัดถ้ำเสือดั้งอยู่บนเนินเขา ในตำบลม่วงชุม อำเภอท่าม่วง เป็นอำเภอที่อยู่ก่อนถึงตัวเมืองกาญจนบุรี เดิมเป็นเพียงสำนักสงฆ์เล็กๆ ที่อยู่ในบริเวณถ้ำเสือด้านล่างริมเนินเขา ต่อมาได้แรงศรัทธาจากชาวบ้าน ร่วมกันสร้างและบูรณะ จนกลายเป็นวัดที่ใหญ่โต และมีความวิจิตรงดงาม เมื่อไปถึงวัดถ้ำเสือด้านหน้าจะเป็นลานจอดรถ และร้านขายของกิน ของฝากต่างๆ ศาลาด้านล่างติดกับบริเวณที่จอดรถ เป็นศาลาการเปรียญประดิษฐานสังขารหลวงปู่ชื่น ที่บรรจุอยู่ในโลงแก้ว มีศาลาประดิษฐานรูปหล่อเจ้าอาวาสหลวงพ่อดินประทานพร ซึ่งหลวงพ่อดินประทานพรเป็นพระอรหันต์ที่มาพบถ้ำเสือ ส่วนหลวงพ่อดินประทานพรเป็นผู้บูรณะปฏิสังขรวัด และยังมีส่วนที่เป็นถ้ำ ที่แบ่งออกเป็น 4 ห้อง มีห้องโถงใหญ่ประดิษฐานพระประธาน 2 ห้องสำหรับ

หลวงพ่อก่อนมาบำเพ็ญภาวนา และห้องประดิษฐานองค์เจ้าแม่กวนอิม การขึ้นไปบนเขาที่ประดิษฐาน หลวงพ่อก่อนประทานพร และพระเจดีย์ ทำได้ทั้งเดินขึ้นบันไดนาคด้านหน้า ที่มีจำนวน 157 ขั้น ขึ้น ประมาณ 60 องศา หรือสามารถซื้อตัวรถรางไฟฟ้านั่งไปกลับ (ไม่ต้องเดิน) ในราคาเพียง 10 บาท เมื่อ ขึ้นไปถึงบนเขาบริเวณวัด ด้านซ้ายติดกับบริเวณรถรางจะเป็นพระเจดีย์เกศแก้วปราสาท เดินตรงไป ด้านหน้าจุดเด่นจุดแรกคือ พระชินประทานพร พระพุทธรูปองค์ใหญ่ประดิษฐานอยู่กลางแจ้ง ด้านซ้าย ขององค์พระเป็นวิหาร ส่วนด้านขวาเป็นพระอุโบสถอัฐมุข นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่วัดมักจะสักการะ พระชินประทานพรก่อน แล้วค่อยขึ้นไปยังพระเจดีย์เกศแก้วปราสาท เพื่อนมัสการพระบรมสารีริกธาตุ และชมวิทิวทัศน์ แบบ 360 องศา ซึ่งด้านหน้าวัดจะเห็นลำน้ำแม่กลอง ด้านหลังเป็นท้องทุ่งนาเขียว ขจี ส่วนด้านข้างติดกับองค์พระเจดีย์ เป็นแก่งหินของวัดถ้ำเขาน้อย ข้อมูลเพิ่มเติม วัดถ้ำเสือได้มีการ วางแผนฤกษ์เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 พ.ศ. 2516 โดยเริ่มสร้าง "หลวงพ่อก่อนประทานพร" ขนาด สูง 9 วา 9 นิ้ว หน้าตัก 5 วา 3 ศอก 9 นิ้ว นับว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามเป็นอย่างยิ่ง อยู่ในพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิ ปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายยกขึ้นระดับพระอุระ ปลายนิ้วชี้กับนิ้วโป้ง จรดกัน กลางฝ่ามือมีดอกไม้วชิระ พระหัตถ์ซ้ายหงายมีอวาลบนพระเพลา (ตัก) ปลายนิ้วชี้กับนิ้วโป้งจรดกัน กลางฝ่ามือมีรูปวงล้อธรรมจักร รอบองค์พระมีเรือนแก้วครอบลักษณะเดียวกับพระพุทธรูปชินราช องค์ พระประทับกระเบื้องสีทอง สุกอร่าม รอบนอกมีซุ้มครอบองค์พระทั้งองค์ไว้อีกชั้นหนึ่ง นับได้ว่าเป็น พระพุทธรูปที่มีพุทธลักษณะงดงามเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้มีการสร้างมณฑปเพื่อครอบ รอยพระพุทธรูปเบื้องซ้าย ที่มีความยาว 1.50 เมตร และเริ่มสร้างพระอุโบสถเมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ปี พ.ศ. 2520 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ พระราชทานวิสุงคามสีมา (พื้นที่ใน การสร้างอุโบสถ) เพื่อสร้างพระอุโบสถอัฐมุข คือสร้างพระอุโบสถให้มีมุข 8 ด้าน โดยมีมุขหลักยื่น ออกมา 4 ด้าน ระหว่างมุขแต่ละด้าน มีหลังคาจั่วซ้อนชั้นยื่นออกมา ดูเป็นมุข 8 ด้าน ซึ่งเป็น สถาปัตยกรรมที่ไม่เหมือนที่ไหน เป็นการสร้างโดยเปรียบกับการแผ่พระพุทธรูปศาสนาออกไปทั้ง 8 ทิศ เมื่อเข้าไปภายในพระอุโบสถ จะเห็นผนังเป็นแปดด้านอย่างชัดเจน ผนังประดับด้วยปูนปั้นเป็น เรื่องราวพุทธประวัติ ต่อมาในวันขึ้น 12 ค่ำ เดือน 9 ปี พ.ศ. 2527 ได้มีการทำพิธีลงเข็ม เทเสาเอก เพื่อก่อสร้าง "พระเจดีย์เกศแก้วปราสาท" ที่ใช้เวลาในการก่อสร้างนานถึง 7 ปี เป็นเจดีย์ทรงแปด เหลี่ยม สีส้มอิฐ มีความสูง 75 เมตร มีทั้งหมด 9 ชั้น ตรงกลางมีบันไดเวียนสามารถเดินขึ้นไปถึงชั้น บนสุด แต่ละชั้นมีหน้าต่างติดด้วยบานกระฉกเลื่อนโดยรอบ และประดิษฐานพระพุทธรูปตามบริเวณ ช่องหน้าต่าง สามารถขึ้นไปชั้นบนสุดเพื่อนมัสการองค์พระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชเสด็จ มาบรรจุไว้ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2533 ข้อมูลการเข้าชม เปิดให้เข้าชมได้ทุกวัน จันทร์ - ศุกร์: เวลา 8.30 - 16.30 น. เสาร์ - อาทิตย์: เปิดเวลา 8.00 - 16.30 น.

การเดินทางไปยังวัดถ้ำเสือ และวัดถ้ำเขาน้อย นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดกาญจนบุรี สามารถแวะทำบุญสักการะพระที่วัดถ้ำเสือและวัดถ้ำเขาน้อยได้ทั้งขาไปและขากลับ เพราะอยู่ไม่ไกล

จากเส้นทางหลัก และห่างจากตัวเมืองกาญจน์เพียง 12 กิโลเมตร วัดทั้งสองตั้งอยู่ตำบลม่วงชุม อำเภอท่าวัง อยู่ติดกันแค่มิรั้วกัน สามารถเข้าไปภายในวัดได้จากชั้นล่าง เพราะทั้งสองวัดไม่มีทางเชื่อมต่อกัน การเดินทางจากกรุงเทพฯ 1. จากกรุงเทพฯ ผ่านอำเภอบ้านโป่ง เข้าถนนแสงชูโต จะผ่านแยกมिरาเคลิ ออฟ โลฟ จากนั้นพอถึงแยกท่าวัง เลี้ยวซ้ายไปทางอำเภอท่าวัง 2. ผ่านหน้าโรงพยาบาลท่าวังวนวงเวียนหอนาฬิกา เพื่อเลี้ยวซ้ายไปถนนเลียบคลองชลประทาน 3. เจอสายแยก เลี้ยวขวาไปอีก 2 กิโลเมตร (มีป้ายบอกทาง) ให้วิ่งไปทางเดียวกับวัดม่วงชุม พอเลยวัดม่วงชุมไปจะเห็นทางเข้าวัดถ้ำเสืออยู่ทางซ้ายมือ การเดินทางจากตัวเมืองกาญจน์ 1. จากตัวเมืองกาญจน์ วิ่งผ่านหน้าโรงพยาบาลพลพยุหเสนา เจอสายแยกไฟแดงตรงหน้าศาลากลางจังหวัด ให้เลี้ยวขวา 2. หลังจากข้ามสะพานแล้วให้ทำการเลี้ยวซ้ายข้ามสะพาน (ทางเดียวกับทางไปวัดบ้านถ้ำ) จากนั้นวิ่งถนนสายใน ไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตร 3. วิ่งข้ามคลองชลประทานไป จนเห็นวัดม่วงชุม เลี้ยวขวาข้ามวัด (ตรงนี้ไม่มีป้ายบอกทาง) วิ่งเลาะรั้ววัดมา ถึงสามแยกเลี้ยวขวา จะเห็นป้ายทางเข้าวัดถ้ำเสือทางซ้ายมือ ข้อแนะนำ - วัดถ้ำเสือ และ วัดถ้ำเขาน้อย เป็นวัดที่อยู่ติดกัน สามารถเที่ยวชมได้ทั้งสองวัดในวันเดียวกัน - วัดถ้ำเสียมิมีรางไฟฟ้าสำหรับบริการผู้ที่ไม่สะดวก หรือ ไม่สามารถเดินขึ้นบันไดได้ (บันไดค่อนข้างแคบและชัน) ส่วนวัดถ้ำเขาน้อยไม่มีบริการ การเดินขึ้นไปยังเจดีย์หมื่นพุทธจะมีเส้นทางค่อยๆ ไต่ระดับ เดินง่าย ไม่ชันมาก - ควรแต่งกายสุภาพเข้าวัด - การเดินทางไปยังวัดถ้ำเสือ และวัดถ้ำเขาน้อย มีบางช่วงเส้นทางค่อนข้างซับซ้อน เพราะต้องผ่านเข้าไปในเส้นทางแคบในเขตชุมชน และบางจุดป้ายบอกทางไม่ชัดเจน ควรสังเกต ยอดของพระเจดีย์เกศแก้วปราสาทของวัดถ้ำเสือ แล้วมุ่งเดินทางไปตามเส้นทางนั้น

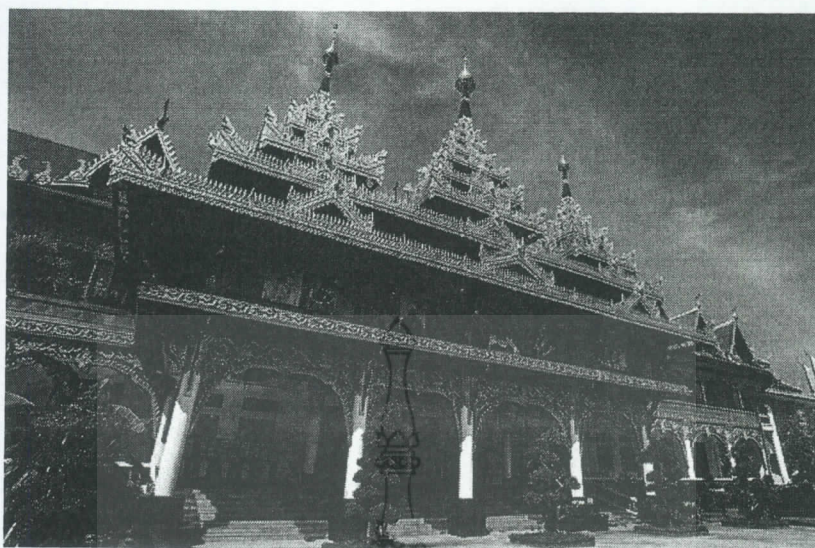
ภาพที่ 9 วัดถ้ำเสือ

(ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี, 2561)

7. วัดวังแก้วเวการาม

วัดวังแก้วเวการาม หรือ วัดหลวงพ่อดุตตะ เป็นวัดที่หลวงพ่อดุตตะ ร่วมกับชาวบ้านอพยพชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญ ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2496 ที่บ้านวังกะลาง อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ใกล้กับชายแดนไทย-พม่า ห่างจากอำเภอเมืองกาญจนบุรี ประมาณ 220 กิโลเมตร ในระยะแรกมีเพียงกุฏิและศาลา มีฐานะเป็นสำนักสงฆ์ แต่ชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่า วัดหลวงพ่อดุตตะ ตั้งอยู่บนเนินสูงในบริเวณที่เรียกว่า สามประสบ ซึ่งเป็นจุดที่แม่น้ำ 3 สาย คือแม่น้ำซองกาเลีย แม่น้ำบีคลี่ แม่น้ำรันตี ไหลมาบรรจบกัน ในปี พ.ศ. 2505 ได้รับอนุญาตจากกรมการศาสนา ให้ใช้ชื่อว่า วัดวังแก้วเวการาม ซึ่งตั้งตามชื่ออำเภอเดิม คืออำเภอวังกะ-สังขละบุรี ซึ่งต่อมาถูกยุบเป็นกิ่งอำเภอ ก่อนที่จะยกฐานะเป็น อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีในปี พ.ศ. 2508 วัดวังแก้วเวการาม ก่อสร้างด้วยศิลปะแบบพม่า มีพระพุทธรูปหินอ่อน และ งามช้างแมมมอธ มีเจดีย์พุทธคยาจำลอง สร้างจำลองแบบจาก เจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย โดยเริ่มก่อสร้าง พ.ศ. 2518 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2529 สะพานมอญ เป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ยาวประมาณ 900 เมตร เมื่อ พ.ศ. 2527 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ก่อสร้างเขื่อนเขาแหลม หรือ เขื่อนวชิราลงกรณ์ ซึ่งเมื่อกักเก็บน้ำแล้ว น้ำในเขื่อนเขาแหลมจะท่วมตัวอำเภอเก่ารวมทั้งบริเวณหมู่บ้านชาวมอญทั้งหมด ทางวัดจึงได้ย้ายมาอยู่บนเนินเขาในปัจจุบัน หลวงพ่อดุตตะได้จัดสรรที่ดินของวัดวังแก้วเวการามให้ชาวบ้านครอบครอง 30 ตารางวา ปัจจุบันหมู่บ้านชาวมอญมีพื้นที่ราว 1,000 ไร่เศษ มีผู้อาศัยราว 1,000 หลังคาเรือน ชาวบ้านเกือบทั้งหมดจัดเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าซึ่งไม่มีบัตรประชาชน หาเลี้ยงชีพโดยการปลูกพืชผักสวนครัวตามชายน้ำ ทำประมงชายฝั่ง คนหนุ่มสาวส่วนหนึ่งนิยมเป็นลูกจ้างในโรงงานเย็บเสื้อผ้าอยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้าน ส่วนบริเวณวัดหลวงพ่อดุตตะเดิม ปัจจุบันพระอุโบสถหลังเก่าจมอยู่ใต้น้ำ และมีชื่อเสียงเป็นสถานที่ท่องเที่ยว Unseen Thailand เป็นที่รู้จักในชื่อว่า วัดใต้น้ำ สังขละบุรี สถานที่สำคัญภายในบริเวณวัด มีอยู่หลายอาคาร ซึ่งเปิดให้นักท่องเที่ยวและผู้คนที่ทั่วไปเข้าไปเยี่ยมชมและสักการบูชา

- ปราสาทเก้ายอด
- วิหารพระหินอ่อน
- พระอุโบสถ

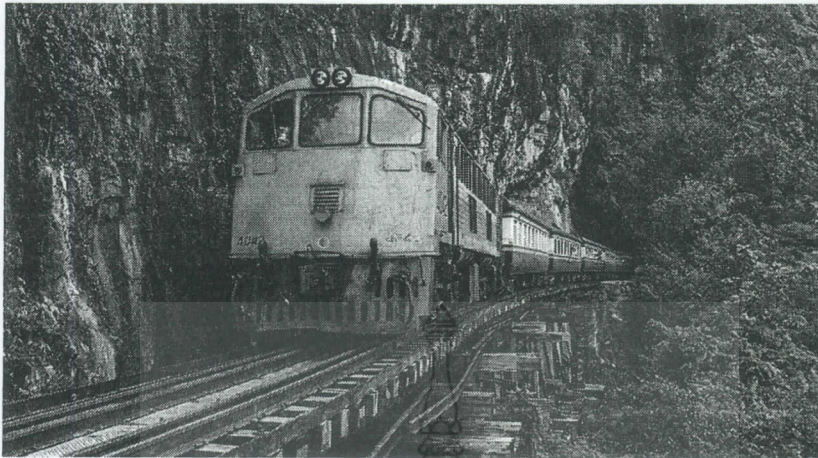

ภาพที่ 10 วัดวังแก้วเวการาม
(ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

8. ทางรถไฟสายมรณะ

ทางรถไฟสายมรณะ สายนี้สร้างขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยใช้แรงงานเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรและกรรมกรชาวเอเชีย ที่กองทัพญี่ปุ่น เกณฑ์ มาสร้าง เพื่อใช้เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ผ่านประเทศพม่า ปัจจุบันเส้นทางนี้ไปสุดปลายทางที่บ้านท่าเสาหรือสถานี น้ำตกกระยะทางจาก สถานีกาญจนบุรีถึงสถานีน้ำตกเป็นระยะทางประมาณ 77 กิโลเมตร "หากนับหมอนหนุนรางรถไฟมีเท่าไร จำนวนผู้คน-เชลยศึกที่ถูกเกณฑ์มาสร้าง ทางรถไฟ สายนี้ก็ตายไปเท่านั้น" นี่คือการเล่าขานถึงเส้นทางรถไฟสายประวัติศาสตร์ ไทย-พม่า ระยะทางกว่า 415 กิโลเมตรนี้ คือ ความทุกข์ทรมาน และยากลำบาก ของสิ่งที่เชลยศึกได้รับ จนได้รับการขนานนาม ว่า "เส้นทางรถไฟสายมรณะ"

ปัจจุบันการรถไฟแห่งประเทศไทยเปิดเดินรถบนเส้นทางสาย ธนบุรี-น้ำตกทุกวัน และจัดรถไฟขบวนพิเศษสายกรุงเทพฯ - น้ำตก ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดราชการ จุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาก คือช่วงสะพานข้ามแม่น้ำแควและช่วงโค้งมรณะหรือ ถ้ำกระแซซึ่งเป็นสะพานโค้งเลียบ แม่น้ำแคว น้อยยาวประมาณ 400 เมตร ทิวทัศน์ตลอดเส้นทางนี้สวยงามมาก ที่เส้นทางรถไฟ จะลัดเลาะไปตามเชิงผาเลียบไปกับลำน้ำแควน้อย โดยจะ วิ่งเลียบผ่านและจอดที่สถานีถ้ำกระแซเวลา 13.30 น.

ภาพที่ 11 ทางรถไฟสายมรณะ
(ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

9. ถ้ำกระแซ

ถ้ำกระแซเป็นถ้ำขนาดเล็ก ภายในถ้ำเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรศักดิ์สิทธิ์ สถานที่แห่งนี้เคยเป็นที่พักของเชลยศึกเมื่อครั้งสร้างเส้นทางรถไฟสายมรณะไทย-พม่า สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บริเวณนี้เป็นจุดที่สร้างทางรถไฟยากที่สุด เนื่องจากเส้นทางโค้งเลียบเขาและด้านล่างเป็นแม่น้ำลึกจึงได้สมญานามว่าโค้งมรณะ ตัวถ้ำติดกับเส้นทางรถไฟ มองจากปากถ้ำไปบริเวณทางรถไฟจะเห็นทิวทัศน์ที่งดงามและมองเห็นแม่น้ำแควน้อยอยู่เบื้องล่าง

10. อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ เขาช้างเผือก

เขาช้างเผือก สถานที่ท่องเที่ยวสุดท้าทาย เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีหัวใจรักการผจญภัยปนหวาดเสียวหน่อย ๆ หลายเหตุที่ผลทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางไปที่นี่ เพราะเขาช้างเผือกไม่ได้เปิดให้เดินทางได้ตลอดทั้งปี (หรือบางปีก็ไม่เปิดให้เข้าไปเลยก็มี) รวมถึงยังจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวอีกด้วย เหล่านี้ยังทำให้เขาช้างเผือกดูมีเสน่ห์และน่าค้นหามากขึ้นกว่าเดิม ลักษณะเด่น “เขาช้างเผือก” ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี ในการขึ้นไป จะจำกัดจำนวนวันละไม่เกิน 60 คน และต้องจองล่วงหน้า 7 วัน พร้อมส่งชื่อ-สกุล เลขที่บัตรประชาชน และที่อยู่ให้ทางอุทยานฯ โดยจะใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 6 ชั่วโมง เป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร พร้อมกางเต็นท์ค้างคืนบนยอดเขา 1 คืน ซึ่งทางอุทยานฯ จะจัดเจ้าหน้าที่นำทาง และจ้างลูกหาบช่วยขนสัมภาระให้ นักผจญภัยทุกท่าน ควรพิตร่างกายไว้ให้พร้อม และอย่าลืมของสำคัญที่ควรนำติดตัวไป นั่นก็คือเสื้อแขนยาว แวนกันแดด และไฟฉาย ที่สำคัญที่สุดคือหัวใจที่เข้มแข็ง ประวัติเขาช้างเผือก เป็นชื่อยอดเขาที่สูงที่สุดของอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ มีความสูงประมาณ 1,249 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นเส้นทางเดินป่าที่สวยงาม น่าตื่นตาตื่นใจ เส้นทางเดินไปสู่ยอดเขาช้างเผือกเป็นป่าโปร่งสลับกับทุ่งหญ้า

มีจุดไฮไลต์ของการเดินทางอยู่ที่ “สันคมมิต” สันเขาที่สวยงามและน่าหวาดเสียวไปพร้อมกัน เมื่อขึ้นไปถึงยอดเขาจะสามารถมองเห็นวิวได้รอบทิศทาง 360 องศา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยกให้ที่แห่งนี้เป็น 1 ใน 10 Dream Destinations ที่นักท่องเที่ยวควรไปเยือนมากที่สุด อีกด้วย

ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน แนวเขาเว้าตัวในแนวทิศเหนือ-ใต้ เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาตะนาวศรี มีพื้นที่ราบลุ่มเป็นจำนวนน้อย ความสูงของพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 100-1,249 เมตร มีเขาช้างเผือกซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่เป็นยอดเขาสูงสุด สูง 1,249 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขาที่สำคัญ ได้แก่ เขาช้างเผือก เขานิชา เขาพุถ่อง เขาตาง เขาปาก ประตุ เขาเลาะโล เขาประหนองโศก เขาชะโลง ฯลฯ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำห้วยต่างๆ เช่น ห้วยมัลลย์ ห้วยกบ ห้วยข่าน ห้วยองค์พระ ห้วยปีคี ห้วยปากคอก ห้วยเจ็ดมิตร ฯลฯ โดยไหลลงสู่ที่ราบทิศตะวันออก ลงสู่เขื่อนเขาแหลม และลำน้ำอีกส่วนไหลลงสู่แม่น้ำแควน้อย

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน จึงได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงฤดูฝน และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงฤดูหนาว ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม

ภาพที่ 12 อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ เขาช้างเผือก
(ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.)

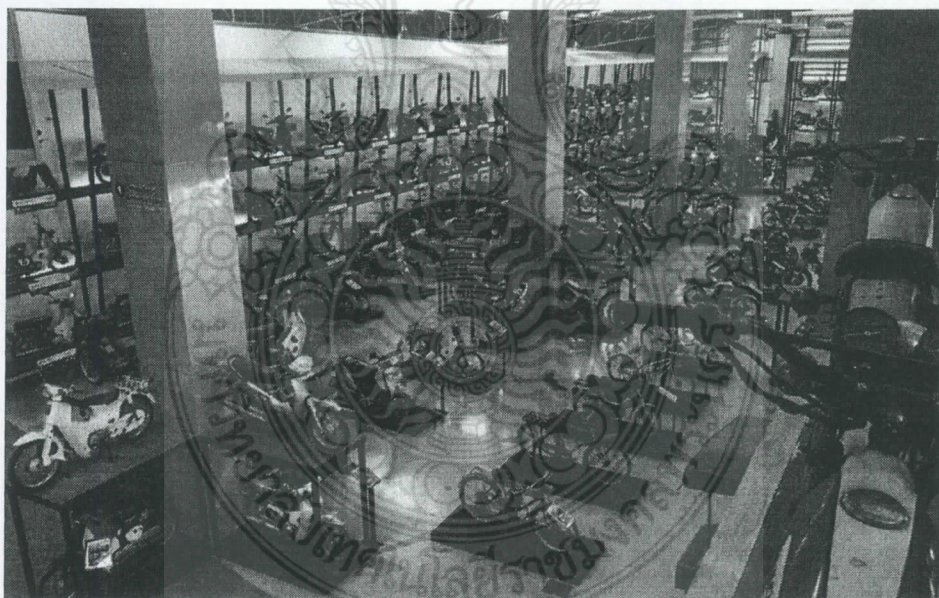
11. ดันจามจรียักษ์

“ดันจามจรียักษ์” ที่ตั้งอยู่ในเมืองกาญจนบุรี เป็นต้นไม้มีอายุยืนยาวมากกว่า 100 ปี ขนาดของลำต้นโดยรอบประมาณ 10 คนโอบ มีเส้นรอบวงประมาณ 15 เมตร ความสูงประมาณ 20 เมตร ถือเป็นอีกหนึ่งดันจามจรีที่มีขนาดใหญ่และหาชมได้ยากในปัจจุบัน

ต้นจามจุรี หรือ ต้นก้ามปู มีถิ่นกำเนิดในประเทศแถบอเมริกากลางและอเมริกาใต้ เป็นไม้ผลัดใบ เรือนยอดแผ่กว้างคล้ายรูปร่ม มีเปลือกสีดำ ลักษณะเนื้อไม้มีลวดลายสวยงาม แก่นสีดำคล้ายมะม่วงป่า หรือวอลนัท มีความชื้นในเนื้อไม้สูง ลักษณะลำต้นมีความแข็งแรง

12. พิพิธภัณฑ์รถจักรยานยนต์โล้วเฮงหมง

ตั้งอยู่ที่อำเภอท่าเรือ หรือ LHM Museum Kanachanaburi จัดแสดงรถจักรยานยนต์ 4 ยี่ห้อหลักในประเทศไทย มากกว่า 300 คัน คือ HONDA , YAMAHA , KAWASAKI , SUZUKI รับรองต้องถูกใจผู้ชื่นชอบในรถจักรยานยนต์ ทั้งรุ่นเก๋ารุ่นใหม่ พาคุณพ้อคุณลูกย้อนวันวาน นึกถึงรถจักรยานยนต์คันแรกที่เคยขับ ความทรงจำดีๆ ความผูกพันกับรถรุ่นนั้นได้หวนกลับมาอีกครั้ง ที่นี่มีความประสงค์ให้เป็น ศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับรถจักรยานยนต์ให้กับเด็กรุ่นใหม่ได้ทราบความเป็นมาของรถรุ่นเก่าๆ ว่ามีประวัติความเป็นมา มีการพัฒนาการรูปแบบและเทคโนโลยีจากรุ่นเก่ามาเป็นรุ่นใหม่ได้อย่างไร สร้างแรงบันดาลใจให้กับเยาวชนผ่านประวัติศาสตร์เรื่องราวของผู้ก่อตั้งรถจักรยานยนต์ประเทศไทย สนใจชมฟรี ที่ พิพิธภัณฑ์รถจักรยานยนต์โล้วเฮงหมง ท่าเรือ ถนนแสงชูโต ต.ท่าเรือ อ.ท่ามะกา จ.กาญจนบุรี

ภาพที่ 13 พิพิธภัณฑ์รถจักรยานยนต์โล้วเฮงหมง

(ที่มา: kanchanaburi.center/, 2560)

13. เมืองสมศักดิ์ บ้านป่าเกล็น

บ้านป่าเกล็น หรือเมืองสมศักดิ์บ้านเล็กในป่าใหญ่ ที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย ด้วยความรักความผูกพัน ของ ป่าเกล็นที่มีต่อ คุณสมศักดิ์ชายคนรัก จนกลายเป็นตำนานรักอันยิ่งใหญ่ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง เคียงคู่กับตำนาน ความรุ่งโรจน์ของเมืองปิล็อก หากใครได้มาเที่ยวเมืองปิล็อก แน่ชื่อนอีกหนึ่งจุดหมายปลายทาง ที่นักเดินทาง ทุกคนต้องไม่พลาดที่จะแวะมาสัมผัส บ้านหลังน้อย แสนอบอุ่น รวมถึงมาชมรสชาติเค้กสูตรต้นตำรับฝีมือป่าเกล็น ที่ความหวานไม่แพ้ตำนานรักอันโด่งดังนี้เลย ตำนานรักไม่มีวันตายบทนี้ เริ่มขึ้นเมื่อ 40 กว่าปีที่แล้ว เมื่อ สมศักดิ์ เสตะพันธุ์ เดินทางไปเรียนปริญญาโทด้าน วิศวกรรมเหมืองแร่ที่ เมืองแคลคูรี ประเทศออสเตรเลีย ที่นั่นคุณสมศักดิ์ได้พบรักกับสาวชาวออสซี่ คือ"เกล็นนิส เจอร์เมน ไวท์" (ป่าเกล็น) ก่อนทั้งคู่จึงมือเดิน เข้าสู่ประตูวิวาห์ แล้วพากันเหินลัดฟ้ากลับมาก่อร่าง สร้างครอบครัวที่ เมืองไทย คุณสมศักดิ์มาสานต่อกิจการงานเหมืองด้วย การเปิด เหมืองใหม่ที่ทองผาภูมิ ในชื่อ"เมืองสมศักดิ์" ส่วนป่าเกล็น เป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่ในกรุงเทพฯ ควบคู่ไปกับการเป็นแม่บ้านอยู่ใน เมืองสมศักดิ์ดินแดนดงดิบอันห่างจากแสงสี โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากทั้งหลาย ทั้งคู่มี"ความรัก"ส่องนำชีวิต ก่อนที่เมืองเหมือง ในปิล็อกจะเข้าสู่ยุคเสื่อมดังที่ได้เล่ามา ทำให้เมืองสมศักดิ์ที่เคยรุ่งโรจน์ต้องปิดตัวลงใน ปี พ.ศ.2529 จากนั้น 2 ปีถัดมาลุงสมศักดิ์ ป่วยหนักด้วยความตรอมใจ ก่อนเสียชีวิตไปอีก 8 ปีต่อมาตำนานเมืองสมศักดิ์ปิดฉากลง แต่ตำนานรักอมตะกลับถูกเปิดขึ้นมา เมื่อป่าเกล็นนำพลังรักที่มีต่อสามี ดัดแปลงอดีตเหมืองให้เป็นที่พักในลักษณะบ้านเล็กในป่าใหญ่ ในสไตล์เกสเฮาส์-โฮมสเตย์อันสงบงาม และยอดเยี่ยม ไปด้วยสภาพแวดล้อมทั้ง แมกไม้ สายธาร น้ำตก บรรยากาศร่มรื่นน่าสัมผัส บ้านหลังแรกที่เราเห็นคือ เรือนพักรับรอง ซึ่งปรับปรุงมาจากโรงเก็บพัสดุเก่าของเหมืองแร่และกลายเป็นห้องรับรองของแขกและบ้านพักของป่าเกล็น ภายในเรือนพักรับรอง ตกแต่งแบบเรียบง่ายและสะอาดเป็นระเบียบมีรสนิยมน โดยเฉพาะบรรดาของเล็กๆน้อยๆกระจุกกระจิกที่ตกแต่งได้ อย่างกิบเก๋น่ารัก สวยงาม นอกจากนี้เราจะ ได้เห็นรูปภาพและเรื่องราวต่างๆ ของป่าเกล็นและครอบครัว รวมถึงภาพของคุณสมศักดิ์ กับคนงานใน เหมืองแร่ ภาพข่าวจากสื่อต่างๆ อีกด้วย บรรยากาศภายนอกอากาศเย็นสบายร่มรื่นด้วยแมกไม้สาย น้ำตกเล็กๆไหลรินสร้างความ ชุ่มฉ่ำทางตาและทางใจแก่ผู้พบเห็น

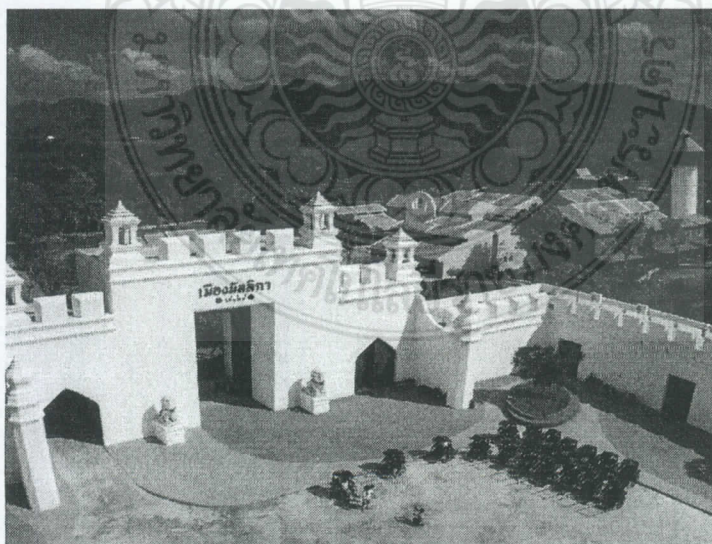
14. เมืองมัลลิกา

เมืองมัลลิกา เป็นเมืองย้อนยุคของวิถีชีวิตชาวสยามบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ วิถีชีวิตของชาวสยามในยุค ร.ศ.๑๒๔ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายหลายด้าน ที่เด่นชัดมากคือการประกาศเลิกทาส เมื่อทาสได้รับความเป็นไทพวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่อาศัยและทำมาหากินด้วยตนเอง ไม่ได้อยู่ภายใต้อาณัติหรือการดูแลของบรรดาเจ้านายขุนมูลนายอีกต่อไป พวกเขาต้องดำรงชีวิตให้อยู่รอด พึ่งตนเอง และอยู่ร่วมกับคนสยามทุกหมู่เหล่า การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเหล่านี้นับเป็นรากเหง้าสำคัญของคนไทยในยุคปัจจุบัน ในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ประมาณว่าไทยมีทาสเป็นจำนวนกว่าหนึ่งในสามของพลเมืองของประเทศ เพราะเหตุว่าพ่อแม่เป็นทาสแล้ว ลูกที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นทาสก็ตกเป็นทาสอีกต่อ ๆ กันเรื่อยไป ทาสนั้นจะต้องหาเงินมาไถ่ตัวเอง มิฉะนั้นแล้วก็ต้องเป็นทาสไปตลอดชีวิต เพราะตามกฎหมายถือว่ายังมีค่าตัวอยู่ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศ "พระราชบัญญัติพิทักษ์เกื้อหนุนลูกทาสลูกไทย" เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๗ แก่พิทักษ์ค่าตัวทาสใหม่ โดยให้ลดค่าตัวทาสลงตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ จนกระทั่งหมดค่าตัวเมื่ออายุได้ ๒๐ ปี เมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ผู้นั้นก็จะเป็นอิสระ มีผลกับทาสที่เกิดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นต้นมา และห้ามมิให้มีการซื้อขายบุคคลที่มีอายุมากกว่า ๒๐ ปีเป็นทาสอีก เมื่อถึง พ.ศ. ๒๔๔๘ ก็ทรงออก "พระราชบัญญัติเลิกทาส ร.ศ. ๑๒๔" ให้ลูกทาสทุกคนเป็นไทเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ส่วนทาสประเภทอื่นที่มีใช้ทาสในเรือนเบี้ย ทรงให้ลดค่าตัวเดือนละ ๔ บาท นับตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติป้องกันมิให้คนที่เป็ไทแล้วกลับไปเป็นทาสอีก และเมื่อทาสจะเปลี่ยนเจ้าเงินใหม่ ห้ามมิให้ขึ้นค่าตัว นับแต่นั้นมาคนไทยจึงเริ่มมีความสุข เริ่มมีการทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง ไม่ต้องรอการเลี้ยงดูจากนายเงิน ซึ่งก็ยังมีส่วนที่ยังยึดติดกับนายเงินอยู่ เนื่องจากมีความสุขสบายที่ไม่ต้องดิ้นรนด้วยตัวเอง ดังนั้นในยุคสมัยดังกล่าวจึงมีวัฒนธรรมที่เริ่มเปลี่ยนไป คนที่มีความคิดริเริ่มใหม่ๆ ได้แสดงความคิด แสดงออก ถึงความต้องการของตนเอง ไม่ต้องทำตามคำสั่งของนายเงิน ประจวบกับมีวัฒนธรรมตะวันตกเริ่มไหลเข้ามา จากการที่คนไทยที่มาฐานะส่งลูกหลานไปเรียนต่างประเทศ และการคมนาคม ที่สะดวกขึ้น ทำให้มีต่างชาติเข้ามาติดต่อค้าขายกับเมืองสยามมากขึ้น ทำให้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมาโดยตลอดจวบจนปัจจุบัน ทำให้วัฒนธรรมของสยามที่มีมาแต่เดิมเริ่มเลือนหายไปจากความทรงจำของคนสยามในยุคปัจจุบัน เมืองมัลลิกา ร.ศ. ๑๒๔ จึงถือกำเนิดขึ้นมาเพื่อย้อนรอยอดีตแห่งความทรงจำของสยามประเทศ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ของความเป็นสยาม มีความวิจิตรบรรจง มีความสงบบรมเย็น ภายใต้พระบรมโพธิสมภารแห่ง สมเด็จพระปิยมหาราช แห่งสยามประเทศ ที่ทรง คุญประการกับบรรพบุรุษของชาวสยามในยุคปัจจุบัน เมืองมัลลิกา เป็นเมืองย้อนยุคของวิถีชีวิตชาวสยามบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ วิถีชีวิตของชาวสยามในยุค ร.ศ. ๑๒๔ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายหลายด้าน ที่เด่นชัดมากคือการประกาศเลิกทาส เมื่อทาสได้รับความเป็ไทพวกเขาต้องใช้ชีวิตอยู่อาศัยและทำมาหากินด้วยตนเอง ไม่ได้อยู่ภายใต้อาณัติหรือการดูแลของบรรดาเจ้าขุนมูลนายอีกต่อไป พวกเขาต้องดำรงชีวิตให้อยู่รอด พึ่งตนเอง และอยู่ร่วมกับคนสยามทุกหมู่เหล่า การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเหล่านี้ นับเป็นรากเหง้าสำคัญของคนไทยในยุคปัจจุบัน

เมืองมัลลิกา ในความหมายของ อาจารย์ สุลักษณ์ ศิวลักษณ์ เป็นเมืองที่มีความหมายมาจากแม่น้ำที่เป็นต้นน้ำอริสวดีในประเทศพม่า ซึ่งเป็นแหล่งรวมอารยธรรมโบราณในแถบภูมิภาคนี้ แต่ตามความหมายของพจนานุกรมไทยแปลว่า “มะลิ” ซึ่งการออกแบบทางสถาปัตยกรรมนั้น ผู้ออกแบบคือ

อาจารย์ ชาตรี ปกิตนันทกานต์ ในขณะที่ออกแบบท่านดำรงตำแหน่ง คณะบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ภาควิชา สถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ท่านได้ผูกเรื่องเพื่อการออกแบบโดยมีตัวละครหลักคือ แม่มะลิ หญิงสาวชาวบ้านอันดามอาศัยอยู่บ้าน “เรือนเดี่ยว” เป็นลูกสาวชานา ต่อมาได้แต่งงานกับข้าราชการหนุ่ม และเริ่มค้าขายโดยสร้าง “เรือนแพ” ไว้สำหรับค้าขาย โดยอาศัยที่มีสามีเป็นข้าราชการทำให้มีช่องทางในการค้าขายโดยเฉพาะการค้าขายน้ำตาลโดยเริ่มมีชาวต่างชาติเข้ามาซื้อมากขึ้น และโดยที่แม่มะลิเอง มีความงดงามและเรียบร้อยตามแบบฉบับหญิงไทย ทำให้การค้าขายยิ่งเจริญงอกงามในขณะที่สามีซึ่งรับราชการก็มีบรรดาศักดิ์สูงขึ้น ฐานะก็มั่นคงขึ้นจึงได้สร้าง “เรือนคหบดี” ขึ้นให้สมกับฐานะที่สูงขึ้น จากบรรดาศักดิ์ ที่สูงขึ้นประกอบการค้าที่เจริญรุ่งเรือง ทำให้มีการติดต่อกับต่างชาติมากขึ้น มีการไปมาหาสู่กับบรรดาข้าราชการผู้สูงศักดิ์มากขึ้นจึงได้สร้าง “เรือนหมู่” ขึ้นเพื่อไว้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองอย่างสมศักดิ์ศรี จึงเกิดมีเรือนไทยตามแบบที่ถูกต้องตามหลักการสร้างเรือนประเภทต่างๆ ในเมืองมัลลิกา ปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ กรุงเทพมหานครกลายเป็นเมืองท่านานาชาติที่คลาคล่ำไปด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ วัฒนธรรม และประเพณี การผสมผสานทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งแบบแผนการใช้ชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะ หลายคนนิยามยุคสมัยนี้ว่าเป็นยุคทองแห่งความศิวิไลซ์ หลายคนอยากทวนกลับไปสัมผัสบรรยากาศบ้านเมืองและผู้คน ต้องการรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ของสยามประเทศเมื่อครั้งเก่า ที่เต็มไปด้วยรากเหง้าดั้งเดิมที่กำลังก้าวรับความเป็นสมัยใหม่ ดังเหตุที่กล่าวมาแล้วนั้น เมืองมัลลิกา จึงมีย่านการค้าที่แสดงให้เห็นถึงความศิวิไลซ์ในยุคนั้น มีการค้ามากมาย มีความวิจิตรบรรจง กับขนม และ อาหารการกินที่ รวมถึงเครื่องใช้สอยที่แปลกตาสำหรับคนรุ่นใหม่ ภูมิปัญญาที่สั่งสมมาไม่ว่าจะเป็นภาชนะที่ง่ายต่อการทำความสะอาดและปลอดภัยจากสารเคมีเยี่ยงปัจจุบัน

ภาพที่ 14 เมืองมัลลิกา
(ที่มา: SOtraveler, 2017)

15. อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์

อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ตั้งอยู่ในเขตตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย โดยมีทิวเขารายล้อมอยู่ ได้แก่ เขาท่าช้าง เขาพนมมาร และเขาโตนส่วนทางด้านทิศใต้ติดต่อกับแม่น้ำแควน้อย กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเมืองสิงห์ไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ และกำหนดขอบเขตโบราณสถานมีพื้นที่ทั้งสิ้น ๗๑๘ ไร่ ๓ งาน

ได้มีการขุดค้นพบหลักฐานหลุมฝังศพและเครื่องมือเครื่องใช้ของคนใน สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น ภาชนะดินเผา ขวาน ทับพี กำไลสำริด ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว มีอายุราว ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ที่บริเวณริมแม่น้ำแควน้อย นอกกำแพงเมืองสิงห์ด้านทิศใต้

ในสมัยต่อมาเมื่อมีการสร้างเมืองสิงห์ ปรากฏหลักฐานได้แก่ ตัวเมืองรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดพื้นที่ประมาณ ๑ ตารางกิโลเมตร มีคูเมือง คันดิน และกำแพงเมืองศิลาแลงล้อมรอบ ที่กลางเมืองมีโบราณสถานทรงปราสาท ซึ่งสร้างขึ้นตามลักษณะศิลปะเขมรแบบบายน และมีโบราณวัตถุที่เป็นประติมากรรมตามลักษณะศิลปะเขมรแบบเดียวกัน จากลักษณะทางศิลปกรรม สามารถกำหนดอายุได้ว่า ปราสาทหลังนี้สร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ในสมัยที่พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ทรงปกครองเขมร และได้พบศิลาจารึกหลักหนึ่งที่ปราสาทพระขรรค์ มีข้อความที่สรรเสริญความกล้าหาญและการทำบุญกุศลของพระเจ้าชัยวรมัน ที่ ๗ มีตอนหนึ่งกล่าวถึงชื่อเมืองต่างๆ ๒๓ แห่ง ว่าเป็นที่ประดิษฐานพระชัยพุทธมหานาม พระพุทธรูปองค์หนึ่งซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับเมืองสิงห์และบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะได้ระบุชื่อเมือง ๖ เมือง ได้แก่ โลโวทะปุระ สุวรรณปุระ ศัมพูกะปฏิกูณะ ศรีราชบุรี ศรีชัยสิงหบุรี และ ชัยวัชรบุรี โดยเมืองศรีชัยสิงหบุรีน่าจะเป็นเมืองสิงห์ อันเป็นที่ตั้งของปราสาทเมืองสิงห์นี้ เมืองสิงห์ และปราสาทเมืองสิงห์คงถูกทิ้งร้างไปในช่วงที่เขมรหมดอำนาจ เพราะไม่ปรากฏมีการกล่าวถึงชื่อเมืองสิงห์ ในสมัยสุโขทัย และอยุธยา อีกเลย เมืองสิงห์ได้ปรากฏหลักฐานอีกครั้ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยพระองค์ได้ทรงสถาปนาเมืองสิงห์ขึ้นใหม่อีกครั้ง แต่มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านเล็กๆ มีเจ้าเมืองปกครองขึ้นอยู่กับเมืองกาญจนบุรี จนกระทั่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองสิงห์จึงถูกลดฐานะลงเป็นตำบลเรียกกันว่า ตำบลสิงห์ มาจนถึงทุกวันนี้ กรมศิลปากรได้เริ่มบูรณะเมืองสิงห์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ ในรูปแบบของอุทยานประวัติศาสตร์จนกระทั่งแล้วเสร็จ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเป็นองค์ประธาน ในพิธีเปิดอุทยานประวัติศาสตร์ เมืองสิงห์ เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๐

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิคมศม อักษรประดิษฐ์ และธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ (2560) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Tourism) กรณีศึกษาพื้นที่เกาะหมากจังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดทำนโยบาย ต้องทำการศึกษาข้อมูลจากบริบทของพื้นที่ก่อนการจัดทำนโยบาย ตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลให้สำเร็จ คือ จิตสำนึก ทักษะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว การถ่ายทอดความรู้ต้องเข้าถึงทุกพื้นที่อย่างชัดเจน

กมลนก เกียรติศักดิ์ชัย และชื่นชนก โควินท์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะของคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่เกาะหมากจังหวัดตราด พบว่า สมรรถนะของคนในชุมชนเกาะหมาก ประกอบด้วย องค์ประกอบสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่เกี่ยวข้องชัดเจนในการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่ชุมชนเกาะหมาก 9 ด้าน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ สมรรถนะหลักระดับองค์การ และสมรรถนะหลักระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับบุคคล โดยสมรรถนะหลักระดับองค์การ ประกอบไปด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน 4) การสนับสนุนจากภาครัฐ 5) ความเชื่อมโยงของเครือข่าย และ 6) ฐานข้อมูลและสารสนเทศ และสมรรถนะหลักระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับบุคคล ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ และ 3) ด้านทัศนคติ ส่วนสมรรถนะในการปฏิบัติงาน (Functional Competency) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สมรรถนะการปฏิบัติงานที่มีอยู่ในปัจจุบันของคนในชุมชนเกาะหมาก ประกอบด้วย 8 ด้าน ที่ถือปฏิบัติในการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และสมรรถนะการปฏิบัติงานที่มีอยู่ในปัจจุบันของผู้ประกอบการในชุมชนเกาะหมากประกอบด้วย 10 ด้าน ที่ถือปฏิบัติในการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ด้วยสมรรถนะของคนในชุมชน

กรรณิกา เขจรลาภ (2557) ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ผลการวิจัยพบว่า ในการประเมินรอยเท้าคาร์บอนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอาเภอดำรงวิทยานิพนธ์ พบว่า กิจกรรมด้านการเดินทางทำให้เกิดรอยเท้าคาร์บอนสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ กิจกรรมด้านที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชายหาดหัวหินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 20-25 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงาน/ผู้บริหารในธุรกิจเอกชนมากที่สุดโดยมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-20,000 บาท พาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้เดินทางจากจังหวัดต้นทางมายังอาเภอดำรงวิทยานิพนธ์มากที่สุด คือ รถยนต์ส่วนตัว และนักท่องเที่ยวยังใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางมายังชายหาดหัวหินมากที่สุดอีกด้วย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกพักห้องพักราคาประหยัด และเลือกทำกิจกรรมว่ายน้ำดำน้ำมากที่สุด นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำด้านการเดินทางอยู่ในระดับสูงสุด

รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว และด้านการพักผ่อน นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมท่องเที่ยวชายหาดหัวหินไม่เคยรู้จักการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ มาก่อน และนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำจากสื่อทางโทรทัศน์มากที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่ได้ จากการศึกษา ได้แก่ ควรมีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว ได้เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ รวมทั้งการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์และปกป้องแหล่งท่องเที่ยวในมิติที่ยั่งยืนสืบไป

รัฐทิติยา หิรัญยหาต และกนกกานต์ แก้วนุช (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพและปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะเมืองชายแดน โดยผลการวิจัย พบว่า 1) มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ มีวิถีชีวิตของชนเผ่าที่หลากหลาย โดยเฉพาะบริเวณแนวชายแดนการเปิดด่านชายแดนถาวรบ้านพุน้ำร้อน และการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ความร่วมมือกันการเมืองระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลแห่งสหภาพพม่า เป็นองค์ประกอบสนับสนุนให้จังหวัดกาญจนบุรีมีโอกาสพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวชายแดน 2) การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน ยังไม่ได้ถูกบรรจุในแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีเหลื่อมล้ำของชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยว มีปัจจัยภายนอกที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ได้แก่ เสถียรภาพทางการเมืองภายในของประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ชายแดนบางส่วนที่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรีอยู่ในความดูแลของชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนอีกทั้งจังหวัดกาญจนบุรีตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินไหวเนื่องจากมีรอยเลื่อนศรีสวัสดิ์และรอยเลื่อนเจดีย์สามองค์ ผลการวิจัยได้ข้อมูลศักยภาพและปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะเมืองชายแดน ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการประกอบการตัดสินใจที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในอนาคต

อุทัยวรรณ ภูเทศ (2562) ศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับแนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดหนองโพ ควรมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมดุลในมิติทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สูงสุดเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ เพื่อให้ผลการศึกษาตรงประเด็น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างถูกต้องที่สุด ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยเอาไว้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็น เชื่อถือได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ทั้งหมด 3 กลุ่ม รวม 10 ท่าน ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 4 คน
- 1.2 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ จำนวน 3 คน
- 1.3 กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐที่มีความเกี่ยวเนื่องในระดับการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของพื้นที่ศึกษาวิจัย จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากต้องการองค์ความรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์แล้วจากผู้ที่มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

โดยสร้างชุดคำถาม ตามโครงสร้างคำถาม ดังนี้

1. ทิศทางการท่องเที่ยวในพื้นที่
2. งบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ
4. แนวทางและศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ
5. รูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่เหมาะสม

6.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์ มทร.พระนคร เพื่อส่งถึงกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

2. ยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ และขอข้อมูลสำคัญเชิงลึก (In-Depth Interview) ต่อกลุ่มตัวอย่าง

3. นำชุดคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเข้าทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ครบถ้วน และตรงประเด็น

4. นำผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาแยกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษาพร้อมตรวจสอบข้อมูล ความถูกต้อง ตรงประเด็น และตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5. รวบรวมข้อมูล และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามวัตถุประสงค์ การวิจัย

6.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูล ดีความ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อตอบโจทย์ประเด็นคำถามงานวิจัย และเพื่อสรุปวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยการจำแนกข้อมูล (Typology Analysis) ตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งการดีความจะใช้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และการ ดีความจากการสังเกตเป็นองค์ประกอบร่วม

6.3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษามา

6.4 ดำเนินการ Focus Group เพื่อวิพากษ์และขอข้อเสนอแนะต่อเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา จังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความ สมบูรณ์ให้มากที่สุด

6.5 กำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำและเผยแพร่

6.6 จัดทำคู่มือแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

6.7 วิเคราะห์ สรุป และประเมินผลโครงการ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบคุณภาพ เพื่อให้ผลการศึกษาดังกล่าวประจักษ์ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างถูกต้องที่สุด การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายโดยประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

บริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี เครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” และแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

สรุปผลการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) ประเด็นสำคัญ ในการยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.1 สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ แสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวไว้ว่ากลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้ความเห็นเห็นว่า ในปัจจุบัน จังหวัดกาญจนบุรีเริ่มมีการฟื้นตัวด้านการท่องเที่ยวในภาพรวมที่ดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่มีการใช้จ่ายในระดับที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็น อาจเนื่องด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ยังซบเซาอยู่

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ให้ความเห็นเห็นว่า จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยการเดินทางที่สะดวกไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ที่ใช้เวลาเดินทางเพียงแค่ 2-3 ชั่วโมง มีการคมนาคมที่สะดวกทั้งการเดินทางมาด้วยรถส่วนตัวและรถโดยสารสาธารณะ เป็นจังหวัดที่ได้รับผลด้านบวกเป็นที่แรก ๆ หลังจากสถานการณ์โรคระบาดผ่อนคลาย ด้วยเหตุผลดังกล่าว

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ ได้กล่าวไว้ว่า ด้วยจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย แตกต่างกันไป จึงทำให้นักท่องเที่ยวในหลายกลุ่ม หลายช่วงวัย สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้ เช่น กลุ่มครอบครัวที่มีความหลากหลายด้วยวัยเป็นต้น นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ถือว่าไม่สูงมากเกินไป และมีตั้งแต่ค่าใช้จ่ายที่ต่ำ จนถึงสูง

นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางได้ตามงบประมาณของตนเอง จึงทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวจึงถือเป็นภาพที่ดี

1.2 จุดเด่น จุดขาย ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ให้ความเห็นว่า จุดเด่นที่สำคัญที่สุดของจังหวัดกาญจนบุรี คือ การเดินทางที่สะดวก และค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมากจนเกินไป รวมไปถึงการที่จังหวัดกาญจนบุรีมีความหลากหลายทางการท่องเที่ยว เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าวว่า จังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่ดี มีที่พักหลายระดับ หลายราคา และหลายรูปแบบ มีร้านอาหาร และรวมไปถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และความสะดวกด้านการท่องเที่ยวดังกล่าว ยังส่งผลให้หลายหน่วยงาน เลือกจังหวัดกาญจนบุรีเป็นที่จัดกิจกรรมอบรม สัมมนา หรือแม้แต่การท่องเที่ยวประจำปีของหน่วยงานตนเอง ซึ่งตรงนี้เป็นนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเยอะ

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ แสดงความเห็น ว่า นอกเหนือจากข้อมูลดังกล่าวแล้ว การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของจังหวัดก็ถือเป็นจุดเด่นได้เช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของอำเภอสังขละบุรี มีการจัดงานระดับชาติที่มีชื่อเสียง เช่น งานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว และจังหวัดกาญจนบุรียังมีจุดเด่นทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยสงครามโลก ที่ในปัจจุบัน กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติก็ยังให้ความสนใจอยู่

1.3 สถานการณ์ด้านมลภาวะทางอากาศจากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ แสดงความเห็น ว่า เลี่ยงไม่ได้ที่กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศรวมถึงมลพิษอื่น ๆ ด้วยความจำเป็นในการเดินทาง และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แต่เป็นที่ยืนยันที่ปัจจุบันหลาย ๆ หน่วยงานให้ความสำคัญกับการลดคาร์บอนในหน่วยงานของตนเอง ถือว่ามีความตื่นตัวอย่างน่ายินดี

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ กล่าวว่า ในปัจจุบัน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดคาร์บอนและของเสียจากการท่องเที่ยวจากหลาย ๆ หน่วยงาน ส่งต่อไปยังผู้ประกอบการ มีการจัดกิจกรรม อบรมฝึกปฏิบัติให้คำแนะนำที่เหมาะสม แต่ต้องยอมรับว่า ยังคงมีข้อจำกัดที่จะบรรลุตามผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ แต่ทั้งนี้ถือเป็นการเริ่มต้นที่ดี เรามีชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ เรามีกิจกรรมต้นแบบทางการท่องเที่ยวลดคาร์บอน เช่น กิจกรรมอาบป่า กิจกรรมพายเรือแทนการใช้รถยนต์ เป็นต้น

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้ความเห็นว่า ในกลุ่มผู้ประกอบการเอง ก็ให้ความสำคัญในประเด็นนี้ โดยพยายามเข้าถึงองค์ความรู้ที่เหมาะสม และนำมาปรับใช้กับธุรกิจของตนเอง เรามีโรงแรมที่สร้างกิจกรรมการลดคาร์บอนในโรงแรมเอง มีการลดของเสีย ลดกิจกรรมที่ส่งผลต่อโลกร้อนขึ้น นอกจากนี้หลาย ๆ ผู้ประกอบการก็ให้ความสนใจในเรื่องคาร์บอนเครดิต หรือการศึกษาเรื่องคาร์บอนฟุตพริ้นต์ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานของตนเอง

1.4 บทบาทในการกำหนดแนวทางให้จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้ความเห็นตรงกันว่า ทุกภาคส่วนทางการท่องเที่ยว ควรเข้ามามีบทบาทในเรื่องดังกล่าว และควรมีการแบ่งการทำงาน การส่งเสริมกันอย่างชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกัน แต่ควรมีหน่วยงานหลักจากภาครัฐเป็นแม่ข่าย อาจเป็นภาคส่วนปกครองระดับจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ ท่องเที่ยวจังหวัด เป็นต้น

1.5 มาตรการใดบ้างที่ส่งผลให้กาญจนบุรีเป็นจังหวัดท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ แสดงความคิดเห็นว่า ทุกคนต้องเข้าใจตรงกันก่อนว่า เมื่อเกิดการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำเกิดขึ้น มีผลดีอย่างไรบ้าง โดยแต่ละกลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวก็จะมองในมุมมองที่แตกต่างกัน หลาย ๆ คนกล่าวถึงมาตรการด้านการลดหย่อนภาษี หรือผลตอบแทนอื่น ๆ ที่ได้รับ ในขณะเดียวกัน บางกลุ่มผู้ประกอบการก็อาจยังไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ดังนั้นภาครัฐอาจมีการออกมาตรการตอบแทน หรือระเบียบข้อบังคับ ที่สามารถทำร่วมกันได้จริง และเห็นผลจริง ๆ

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ กล่าวว่า ปัจจุบัน ภาครัฐมีมาตรการในเรื่องนี้อยู่แล้ว เรามีหน่วยงาน องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก องค์การมหาชน (อบก.) ที่ดูแลเรื่องนี้โดยตรง ในอนาคตจะมีมาตรการบังคับจากภาครัฐออกมาอย่างจริงจัง เช่น ผู้ประกอบการต้องมีมาตรการลดคาร์บอน เป็นต้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ กล่าวว่า จริง ๆ แล้วในปัจจุบัน มีมาตรการต่าง ๆ ในเรื่องการลดคาร์บอนออกมาจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่อาจอยู่ในรูปแบบการขอความร่วมมือ ยังไม่เป็นการบังคับเข้าร่วม ยังเป็นช่วงเริ่มต้น ดังนั้นผู้ประกอบการควรเริ่มตระหนักและเตรียมตัวในเรื่องการลดคาร์บอนไว้ก่อน ประเทศไทยมีเป้าหมายเรื่อง Net Zero จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

1.6 แนวทางการลดคาร์บอนจากการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าวว่า ผู้ประกอบการต้องดูกิจกรรมของตนเอง ว่ากิจกรรมใดที่มีผลต่อการสร้างมลภาวะที่ไม่จำเป็น หรือจำเป็นแต่สามารถเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้ เช่น การขนส่งที่เปลี่ยนเป็นการเดินเท้าหากไม่ไกลมาก หรือเปลี่ยนเป็นพาหนะไฟฟ้า การประกอบอาหารที่หันกลับมาใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้มากที่สุดเพื่อลดการขนส่งที่เป็นการสร้างมลพิษ การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเรื่องการลดมลภาวะต่าง ๆ ในระหว่างทำกิจกรรม หรือแม้กระทั่งการซักritzในโรงแรมที่สามารถเปลี่ยนมาใช้ผ้าที่รีดง่าย หรือไม่จำเป็นต้องรีด เป็นต้น

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ให้ความเห็นว่า จำเป็นมากที่ต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องการลดคาร์บอน หรือการเข้าไปส่งเสริม กลุ่มผู้ประกอบการ การให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในระยะแรก ในเรื่องกิจกรรมหรือแนวทางที่ทำได้ และอีกด้านคือ จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี มีจิตสำนึกในการลดมลภาวะจากการท่องเที่ยว ซึ่งยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ แสดงว่าคิดเห็นไว้ว่า นอกจากข้อเสนอแนะจากทั้ง 2 กลุ่มแล้ว ในภาครัฐอาจต้องมีการกำหนดมาตรการที่จำเป็นและทำได้จริงสำหรับการลดคาร์บอนจากกิจกรรมการท่องเที่ยวออกมาใช้ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาเนื่องจากต้องมีการศึกษาข้อดีข้อเสียก่อน แต่สิ่งที่ภาครัฐสามารถทำได้ทันทีคือ การให้ความรู้ ข้อเสนอแนะกับผู้ประกอบการที่สนใจ ซึ่งตรงนี้เรามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

1.7 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ให้ความเห็นว่า ต้องมีหน่วยงานหลักหรือองค์กร สมาคม มาขับเคลื่อน อาจรวมตัวกันเป็นเครือข่ายความร่วมมือคาร์บอนต่ำ เป็นต้น

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐ มีความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และยินดีเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนหลัก หากสร้างเครือข่ายความร่วมมือขึ้น โดยให้ความเห็นเพิ่มว่า หากกำหนดเครือข่ายขึ้นมาแล้วจำเป็นต้องมีสมาชิกของเครือข่ายที่ตอบโจทย์การลดคาร์บอนจากการท่องเที่ยวอย่างครบถ้วน แต่ด้วยจังหวัดกาญจนบุรี มีกลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนั้น แต่ละกลุ่มต้องมีการพูดคุยตกลงกันก่อน และหาตัวแทนเข้ามาเป็นเครือข่ายจริง ๆ

ในอนาคต อาจมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เช่น มีการสร้างเครื่องหมายกาญจนบุรีคาร์บอนต่ำ มอบให้กับผู้ประกอบการที่มีมาตรการที่ดี เป็นต้น

อีกด้านที่ภาครัฐทำได้ในอนาคต คือ การกำหนดโครงการและการเพิ่มงบประมาณในการลดคาร์บอนจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันก็มีอยู่แล้ว แต่อาจยังไม่เพียงพอจริง ๆ

กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า ภาคเอกชนยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการลดคาร์บอนจากการท่องเที่ยว ยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันจะเห็นว่า สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกับการท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีมาก บางครั้งน้ำตกที่นักท่องเที่ยวเดินทางไป น้ำน้อยกว่าที่เป็น ก็ไม่เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว บางครั้งอากาศร้อนมากเกินไป นักท่องเที่ยวก็ลดลง

ผู้ประกอบการยังคงมีความต้องการข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้มีความรู้ในเรื่องการลดคาร์บอนอยู่ หากมีการสร้างเป็นเครือข่ายขึ้นมา ก็อาจเป็นผลดีต่อการแลกเปลี่ยนความรู้หรือแนวทางในการลดคาร์บอน แต่อยากให้ภาครัฐมีแนวทางการประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาด้วย จะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวตระหนักในการท่องเที่ยวที่ดี ตรงนี้ยังน่าเป็นห่วงอยู่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มีวัตถุประสงค์สูงสุดเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปบทนำ

การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาบริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” และเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำนำไปสู่การยกระดับจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ บทเรียนจากเมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคาร์บอนและก๊าซเรือนกระจก และข้อมูลบริบททางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ยังได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 4 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ จำนวน 3 คน และกลุ่มผู้บริหารระดับสูงภาครัฐที่มีความเกี่ยวเนื่องในระดับการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

จากนั้นผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือจากการศึกษาทฤษฎีและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยการสร้างแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเนื่องจากต้องการองค์ความรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์แล้วจากผู้ที่มีประสบการณ์ และเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ ตามโครงสร้างคำถาม ดังนี้ 1)ทิศทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2)งบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว 3)ปัญหา อุปสรรคของการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 4) แนวทางและศักยภาพของพื้นที่ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ 5)รูปแบบการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำที่เหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ศึกษา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัย (Analytic Induction) เพื่อตอบโจทย์ประเด็นคำถามงานวิจัย และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยการจำแนกข้อมูล (Typology Analysis) ตามประเด็นที่ศึกษา ซึ่งการ

ตีความจะใช้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ และการตีความจากการสังเกตเป็นองค์ประกอบร่วม และดำเนินการ Focus Group เพื่อวิพากษ์และขอข้อเสนอแนะต่อเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ให้มากที่สุด

2. สรุปผลบริบทการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำของจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี มีการฟื้นตัวทางการท่องเที่ยวในด้านบวกอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนนักท่องเที่ยวสะสม 14,452,305 คน และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 30,401.66 ล้านบาท กรมการท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2566) โดยมีจุดเด่นทางการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ท่าเลที่ตั้งที่เดินทางจากกรุงเทพมหานครโดยใช้เวลาไม่นาน การคมนาคมภายในจังหวัด การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายเหมาะกับทุกวัย รวมไปถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่ครบครัน มีอัตราค่าบริการหลายระดับ รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม

ด้วยความนิยมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดมลภาวะจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะจากการเดินทาง ดังนั้น จังหวัดกาญจนบุรีจึงมีภาวะการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการท่องเที่ยวสูงตามจำนวนนักท่องเที่ยว

3. สรุปผลการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ”

จากผลการศึกษาพบว่า เครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ” ควรมีสมาชิกประกอบด้วยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่ และกลุ่มนักวิชาการ ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป้าหมายเดียวกัน และกำหนดแนวทางการทำงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ปฏิบัติและเห็นผลได้จริง ทั้งนี้ควรมีหน่วยงานหลักจากภาครัฐเป็นผู้นำในการดำเนินงานของเครือข่าย คอยกำหนดแนวทางการประสานความร่วมมือซึ่งกันและกัน ตรงกับผลการศึกษาของ สมเกตุ อุทธโยธา (2556) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชนเพื่อการเรียนรู้ร่วมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ที่พบว่า ทุกภาคส่วนต้องมีการประสานความร่วมมือกันทุกโครงการจึงจะประสบผลสำเร็จด้วยดี

4. สรุปผลการกำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรีไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ

จากการศึกษา พบว่าแนวทางที่เหมาะสม ต้องเป็นแนวทางที่แต่ละภาคส่วนสามารถทำได้จริง ภาคเอกชน ผู้ประกอบการต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของตนเองไปสู่แนวทางการลดคาร์บอน ภาครัฐต้องมีมาตรการส่งเสริมที่เหมาะสม ทั้งในด้านของกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่

ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง โดยอาจมีรูปแบบของเครือข่ายการลดคาร์บอน เป็นตัวกลาง ในการขับเคลื่อน

ทั้งนี้จำเป็นต้องเพิ่มการสร้างจิตสำนึกความตระหนักในเรื่องดังกล่าวให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยว ควบคู่ไปด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการศึกษา โดยการกำหนดข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ไปสู่เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ ไว้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมแบบคาร์บอนต่ำ

โดยผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว ปรับ เปลี่ยน ลด กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ของตนเอง ให้เป็นไปในรูปแบบการปล่อยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้น้อยที่สุด และมีการรวมมาตรการ คาร์บอนเครดิตอย่างจริงจัง

2. แนวทางการสร้างความรู้ทางการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำให้ผู้เกี่ยวข้อง

โดยหน่วยงานภาครัฐควรมีการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อต่อยอดไปสู่การสร้างแนวทางการลดคาร์บอนในองค์กรของตนเองในท้ายที่สุด

3. แนวทางการกำหนดมาตรการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ

โดยหน่วยงานภาครัฐหรือเครือข่ายความร่วมมือ ควรกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการลดคาร์บอนจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยควรกำหนดเป็น ระเบียบ ข้อปฏิบัติที่สามารถทำได้จริง

4. แนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ “กาญจนบุรี: เมืองท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ”

โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด เข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย มีการกำหนดสมาชิกอย่างเหมาะสม มีการตั้งเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษารูปแบบการทำคาร์บอนเครดิตและคาร์บอน ฟุตพริ้นท์ จากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการที่เหมาะสมต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรณีกา เขจรลาภ. (2014). ความรู้ความเข้าใจและการรับรู้ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2566 จาก <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/3726>.
- กรมการท่องเที่ยว. (2566). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2567, จาก <https://www.mots.go.th/news/category/705>.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2564). ก๊าซเรือนกระจก. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2565, จาก <https://actionforclimate.deqp.go.th/knowledge/2537/#>.
- กมลกลนก เกียรติศักดิ์ชัย และชื่นชนก โควิท. (2563). สมรรถนะของคนในชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำในพื้นที่เกาะหมากจังหวัดตราด. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี. 14(2), 16-30. วิทยาลัยดุสิตธานี
- กุลทัต หงส์ชยางกูร. (มปป). การสร้างและบริหารเครือข่าย. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2565, จาก http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท
- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. (2544). พัฒนาชนบทยั่งยืน สำหรับสาขาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพฯ.
- นิคมสม อักษรประดิษฐ์ และธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ. (2560). กระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบคาร์บอนต่ำ. วารสารศึกษาศาสตร์วิจัย Vol. 9 No. 2 (2017): July-December 2017. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นิตา ชัชกุล. (2550). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กนกศักดิ์ แก้วเทพ และกาญจนา แก้วเทพ. (2543). วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: คณะอุตสาหกรรมการบริหาร มหาวิทยาลัยรังสิต.

- พยอม ธรรมบุตร. (2546). เอกสารประกอบการเรียนการสอน เรื่องการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว.
- พระธรรมปิฎก. (2554). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2560). คาร์บอนฟุตพริ้นท์จากการบริโภคในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาด ในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. Veridian E-Journal ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2560, 1087-1102. ม.ศิลปากร
- ไพรัช เดชะรินทร์. (2516). ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่2. ม.ป.ท.. ม.ป.พ.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลไทยอนุเคราะห์ไทย
- ยุพาพร รูปงาม. (2545) การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: กรุงเทพฯ. DOI : <https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?>
- รัฐทิติยา หิรัญยหาต และกนกกานต์ แก้วนุช. (2562). ศักยภาพและปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะเมืองชายแดน. วารสารชุมชนวิจัย, 13(2), 101-112
- วรรณ วรชวานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว .กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภาดา ระหา. (2550). ธุรกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาหมู่บ้านพันช้าง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. สารนิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศูนย์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์โลกและดาราศาสตร์. (ม.ป.ป.). ปรากฏการณ์โลกร้อน (Global Warming). สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2567 จาก https://www.pw.ac.th/emedial/media/science/lesa/5/global_warming/global_warming/.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2020). ข้อมูลจังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2565, จาก <http://crafttown.su.ac.th/index.php/provinces-information/kanchanaburi-province-information?showall=&limitstart=>.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2539). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ ตรัง สตูล และพัทลุง. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศไทย. (2540). การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว เพื่อรักษาระบบนิเวศ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- สมเกต อุทธโยธา. 2556. ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชนเพื่อ
การเรียนรู้ร่วมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ. ปรัชญาดุฎีบัณฑิตผู้นำทาง
การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกาญจนบุรี. 2561. สถานที่ท่องเที่ยวแนะนำ. สืบค้นเมื่อ 19
พฤษภาคม 25658 กรกฎาคม 2562, จาก <https://kanchanaburi.mots.go.th>.
สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี. (2562). ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม
2565, จาก <https://ww2.kanchanaburi.go.th/content/map>.
อนุช อาภาภิรม. (2545). การพัฒนาอย่างยั่งยืนคำตอบอยู่ในความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
ศูนย์สื่อสารเพื่อการพัฒนา.
อนุสรณ์ สุวรรณสทิศกร. (2529). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช.
2528 อำเภอ
อุทัยวรรณ ภูเทศ. (2562). แนวทางการยกระดับการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม วัดหนองโพ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 96-10.
Booking.com. (2022). รายงานการเดินทางอย่างยั่งยืนประจำปี 2565. www.booking.com
John M. Cohen and Norman T. Uphoff. (1980). Participation's Place in Rural
Development : seek clarity through specifics, World Development. Vol. 8 :
219.2 pages.
Kate Abnett. (2022). EU scientists say 2021 was world's fifth-hottest year on record.
<https://www.reuters.com/markets/commodities/eu-scientists-call-action-greenhouse-gas-levels-hit-high-2021-202>
Manfred Lenzen, Ya-Yen Sun, Futu Faturay, Yuan-Peng Ting, Arne Geschke & Arunima
Malik (2018). The carbon footprint of global tourism. Nature Climate
Change 8, pages522–528.
Mill, R.C. (1990). Tourism the International Business. New Jersey: Prentice Hall.
White, K. R. (1982). The relation between socioeconomic status and academic
achievement. Psychological Bulletin, 9 1 (3) , 4 6 1 –4 8 1 .
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.91.3.461>
World Bank. (1987). What is Sustainable Development. Retrieved March 10, 2016,
from <http://www.worldbank.org/depweb/english/sd.html>.

World Commission on Environmental and Development (WCED). (1987). **Our Common Future**. London: Oxford University Press.

World Tourism Organization. (1963). (21 August-5 September 1963). **Recommendations on International Travel and Tourism**. in United Nations Conference on International Travel and Tourism. Rome: United Nations

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์
วัน เดือน ปี เกิด	15 เมษายน 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน	111/45 ถนนพิบูลสงคราม ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
ที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2550 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2548	อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการท่องเที่ยว และการโรงแรม มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2560	ปร.ด. (การท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยพะเยา
พ.ศ. 2550	ศศ.ม. (การจัดการการโรงแรม และการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยนเรศวร, จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2548	ศศ.บ. (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว), มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ผลงานตีพิมพ์	
	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2561). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อบัณฑิตสายผสมทาง การตลาดทางการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก. การบริการและการ ท่องเที่ยว,
	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2562). ความคิดเห็นของชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ พิเศษตาก. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต,
	ชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2564). ศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดย มอเตอร์ไซด์ของจังหวัด กาญจนบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกาญจนบุรี,